

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie miasta Torunia

Spis treści

1	Wstęp.....	3
1.1	Czym jest rewitalizacja?.....	3
1.2	Podstawa prawna.....	5
1.3	Słownik pojęć.....	6
2	Charakterystyka miasta.....	8
2.1	Położenie.....	8
2.2	Charakterystyka społeczno-gospodarcza miasta.....	10
2.2.1	Demografia	10
2.2.2	Rynek pracy i bezrobocie	13
2.2.3	Gospodarka	16
2.2.4	Wsparcie społeczne i budownictwo komunalne	18
2.2.5	Organizacje pozarządowe.....	21
2.2.6	Edukacja i kultura.....	22
2.2.7	Sport	24
2.3	Charakterystyka infrastrukturalno-środowiskowa miasta	25
2.3.1	Infrastruktura techniczna	25
2.3.2	Infrastruktura drogowa	31
2.3.4	Krajobraz miasta	32
2.3.5	Stan środowiska	34
3	Zasady wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	37
4	Podział miasta na jednostki strukturalne	40
4.1	Podział miasta na jednostki strukturalne wraz z uzasadnieniem	40
4.2	Charakterystyka poszczególnych jednostek	43
5	Wskaźniki służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego	59
5.1	Wskaźniki ze sfery społecznej	60
5.2	Wskaźniki ze sfery pozaspołecznej.....	65
5.3	Wyniki analizy wskaźników	66
6	Delimitacja obszaru zdegradowanego na terenie miasta.....	74
7	Delimitacja obszaru rewitalizacji na terenie miasta.....	77
8	Spis rysunków, tabel, wykresów.....	83
8.1	Spis rysunków	83
8.2	Spis tabel.....	83
8.3	Spis wykresów	84

1 Wstęp

1.1 Czym jest rewitalizacja?

Transformacja ustrojowa oraz rozwój gospodarki wolnorynkowej w znacznym stopniu przyczyniły się do ujawnienia oraz pogłębienia niekorzystnych zjawisk dotyczących nasze społeczeństwo. Koncentracja negatywnych skutków przekształceń w szczególności dotknęła obszary miejskie. Widocznymi i odczuwalnymi efektami owych zmian są między innymi: degradacja tkanki miejskiej, erozja stosunków społecznych i powstanie licznych problemów gospodarczych. Dodatkowymi czynnikami pogłębiającymi wymienione problemy są: niekorzystne procesy demograficzne i przestrzenne takie, jak niekontrolowane rozpraszanie zabudowy miejskiej poza granice administracyjne miasta, tzw. „urban sprawl”, co prowadzi do wyludniania się centrów i spadku liczby mieszkańców, a także do dominacji transportu indywidualnego¹.

Rozlewanie miast, postępująca suburbanizacja i narastające problemy społeczne przyczyniły się do stworzenia programów naprawczych, które mają wspomóc zrównoważony rozwój miast i jednocześnie promować ideę „powrotu do miast”.

W celu zapobiegania dalszej degradacji przy równoczesnym polepszaniu warunków życia mieszkańców miast, narodził się pomysł rewitalizowania przestrzeni miejskich, jako skoordynowanych działań naprawczych dotyczących więcej niż jednej sfery problemowej. Słowo *rewitalizacja* pochodzi z języka łacińskiego i w dosłownym tłumaczeniu znaczy *przywrócenie do życia, ożywienie*. Znaczenie tego terminu celnie oddaje przesłanie zaplanowanych a później prowadzonych działań. Nadrzędnym celem procesu rewitalizacji jest wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez podejmowanie działań kompleksowych, co gwarantuje powiązanie ze sobą przedsięwzięć obejmujących kwestie społeczne z kwestiami dotyczącymi sfery: gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej lub środowiskowej. Ponadto działania rewitalizacyjne muszą integrować interwencje na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, być skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany i zintegrowany poprzez programy rewitalizacji².

Gmina Miasta Toruń wraz z podmiotami zewnętrznymi rozpoczęła działania rewitalizacyjne w roku 2007. Projekty były realizowane zgodnie z zapisami *Lokalnego*

¹Narodowy Plan Rewitalizacji 2022. Założenia, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, 2014, s. 2.

²Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa, 2 sierpnia 2016 r, s. 5.

Programu Rewitalizacji Miasta Torunia na lata 2007-2015 (dalej: LPR-T). Wpisanie projektu do LPR-T było niezbędne w przypadku ubiegania się przez realizatora inwestycji o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, Działanie 7.1 *Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast*. Łącznie zrealizowano 22 projekty dotyczące sfery użyteczności publicznej oraz wyremontowano 62 kamienice (na obszarze Starego Miasta). Wartość wszystkich projektów wyniosła ponad 75 mln zł, przy współudziale środków unijnych w wysokości ponad 38 mln zł (średnie dofinansowanie jednego projektu wyniosło 50,62%).

Aktualnie po wejściu w życie ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. 2015 poz. 1777 z późniejszymi zmianami) planując i koordynując proces rewitalizacji posługujemy się kategoriami prawnymi obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Oznacza to, że wyznaczenie obszaru zdegradowanego, a później obszaru rewitalizacji, musi nastąpić na podstawie diagnozy całego miasta. Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji dodatkowo musi zostać przeprowadzona zgodnie z procedurą opisaną w *Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020* (dalej: *Zasady*). Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji odbędzie się w drodze przyjęcia stosownej uchwały przez Radę Miasta Torunia (dalej: RMT) po uprzednim przeprowadzeniu konsultacji społecznych.

Przedstawiony dokument składa się z dwóch części. Pierwsza zawiera charakterystykę miasta. Druga część skupia się na zaznajomieniu z zasadami wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, prezentacji zastosowanych wskaźników oraz wskazaniu na terenie Torunia granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Gmina Miasta Toruń stosując się do zapisów ustawy o rewitalizacji dotyczących procesu uspołeczniania działań naprawczych jest zobowiązana do przeprowadzenia konsultacji społecznych zaproponowanego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. To etap poprzedzający przedłożenie projektu uchwały w sprawie niniejszych obszarów RMT – organowi zatwierdzającemu obszar prowadzenia rewitalizacji. Prezentowana diagnoza przedstawia kondycję miasta oraz obszarów, na których zidentyfikowano stan kryzysowy i ma być pomocna przy zrozumieniu zasadności i celowości zaproponowanych obszarów zdegradowanych i rewitalizacji, czyli terenów, na których prowadzone będą działania naprawcze.

1.2 Podstawa prawna

Działania rewitalizacyjne na terenie Gminy Miasta Toruń będą prowadzone zgodnie z poniższymi dokumentami:

- *Umowa Partnerstwa* podpisana przez Komisję Europejską w dniu 23 maja 2014 r. (Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, 21 maja 2014 r.),
- *Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji* (Dz. U. 2015 r. poz. 1777 z późniejszymi zmianami),
- *Krajowa Polityka Miejska 2023* przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 20 października 2015 r.,
- założenia *Narodowego Planu Rewitalizacji 2022* przedstawione przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju w czerwcu 2014 r.,
- *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* zatwierdzone przez Ministra Rozwoju w dniu 2 sierpnia 2016 r.,
- *Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020* (dalej: RPO) przyjęty przez Komisję Europejską w dniu 16 grudnia 2014 r. wraz ze *Szczegółowym Opiszem Osi Priorytetowych* przyjętym Uchwałą nr 30/1163/16 Zarządu Województwa z dnia 27 lipca 2016 r.,
- *Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020* z dnia 27 lipca 2016 r.

Poza przepisami ustawy o rewitalizacji, która ustanawia rewitalizację jako jedno z zadań własnych gminy, Gmina Miasta Toruń stosuje się również do zapisów *Zasad*. Zastosowanie się do nich umożliwi potencjalnym wnioskodawcom projektów rewitalizacyjnych ubieganie się o dofinansowanie realizacji inwestycji ze środków unijnych zarezerwowanych na działania rewitalizacyjne w ramach RPO. Toruń, jako jedno z ponad 50 miast województwa kujawsko-pomorskiego otrzymał dotację na przygotowanie gminnego programu rewitalizacji (w tym diagnozy, jako jednego z jego elementów). Środki na sporządzenie niniejszego dokumentu pochodzą z Programu Operacyjnego *Pomoc Techniczna na lata 2014-2020*. Warunkiem do otrzymania finansowego wsparcia na ww. zadanie było zastosowanie się do wytycznych niniejszych *Zasad*.

1.3 Słownik pojęć

Ustawa o rewitalizacji wprowadza kategorie prawne dotyczące podstawowych pojęć procesu naprawczego. Niektóre z przedstawionych pojęć zostały rozszerzone o zapisy pozostałych dokumentów, które są zgodne z zapisami ustawy o rewitalizacji i stanowią jej uzupełnienie. Najważniejsze terminy to:

- **rewitalizacja** – proces wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy na podstawie gminnego programu rewitalizacji;
- **interesariusze** – uczestnicy procesu rewitalizacji, którymi w szczególności są: mieszkańcy obszaru rewitalizacji, właściciele, użytkownicy wieczystości nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego, inni mieszkańcy gminy, podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność gospodarczą, podmioty prowadzące lub planujące prowadzić działalność społeczną (organizacje pozarządowe, grupy nieformalne), jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, organy władzy publicznej, inne podmioty realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa. Zaprezentowany katalog interesariuszy procesu rewitalizacji nie jest katalogiem zamkniętym;
- **stan kryzysowy** – stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujący z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:
 - gospodarczej (niski stopień przedsiębiorczości),
 - środowiskowej (przekroczenie standardów jakości środowiska, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi bądź stanu środowiska),
 - przestrzenno-funkcjonalnej (niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych, niski poziom obsługi komunikacyjnej, deficyt lub niskiej jakości tereny publiczne),
 - technicznej (degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz brak rozwiązań technicznych umożliwiających

efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska);

- **obszar zdegradowany** – obszar znajdujący się w stanie kryzysowym, przy czym obszar ten może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych;
- **obszar rewitalizacji** – obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk wyróżniających stan kryzysowy, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar ten nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego, jak i obszaru rewitalizacji, odbywa się w drodze uchwały podejmowanej przez radę gminy;
- **diagnoza** – służy zidentyfikowaniu na terenie gminy występowania stanu kryzysowego, a następnie określeniu granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji;
- **gminny program rewitalizacji** (dalej: GPR) – dokument przyjmowany w drodze uchwały przez radę gminy. Jest on sporządzony dla obszaru rewitalizacji przyjętego w drodze uchwały wyznaczającej obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji;
- **partycypacja społeczna** – obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy.

2 Charakterystyka miasta

2.1 Położenie³

Toruń jest położony w północnej części Polski. Na mapie województwa kujawsko-pomorskiego sytuuje się w jego środkowej części i graniczy z czterema gminami: Łysomice (od strony północnej), Lubicz (od strony wschodniej), Wielka Nieszawka (od strony południowej) i Zławieś Wielka (od strony zachodniej). Łączna powierzchnia miasta wynosi 115,72 km² (11 572 ha).

Teren Torunia znajduje się w widłach dwóch rzek: Wisły i Drwęcy. Ulokowany jest po obu stronach Wisły. Większa część miasta znajduje się po prawej stronie rzeki, przez co zarówno historycznie, kulturowo, jak i cywilizacyjnie należy do Pomorza. Natomiast lewobrzeżna część miasta należy do Kujaw.

W bezpośrednim sąsiedztwie Torunia przebiega jeden z głównych szlaków komunikacyjnych Polski – Autostrada A-1 (północ-południe). Inne ważne szlaki to między innymi: droga krajowa nr 1 (91) (Gdańsk-Cieszyn), droga krajowa nr 15 (Poznań-Konin-Olsztyn) i droga ekspresowa nr S10 (Szczecin-Warszawa). Najbliższe duże miasta to: Bydgoszcz (45 km), Gdańsk (175 km), Olsztyn (180 km) oraz Warszawa (220 km).

Rysunek 1. Położenie na mapie Polski⁴

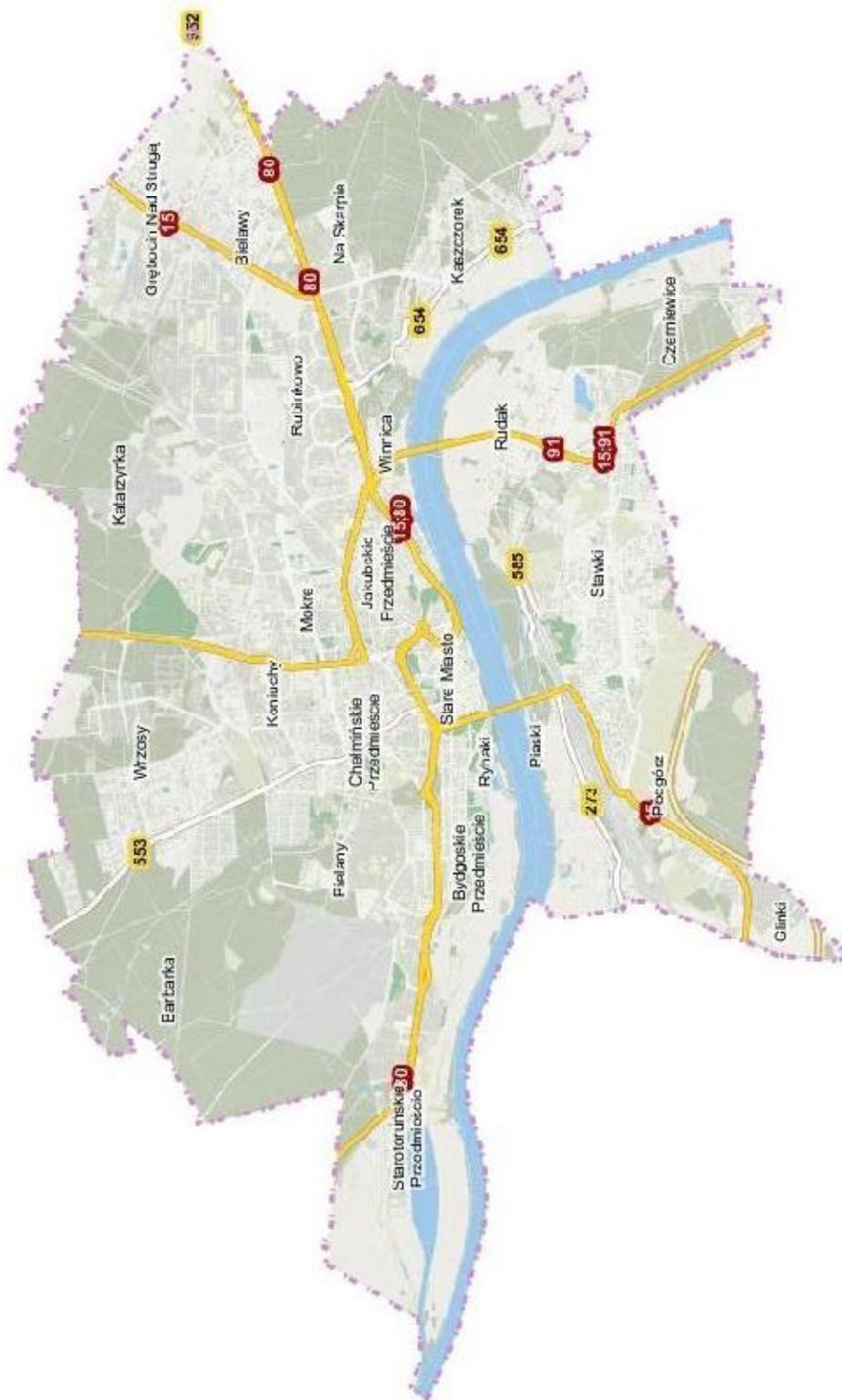
Rysunek 2. Położenie na mapie województwa⁵

³Opracowano na podstawie materiałów Miejskiej Pracowni Urbanistycznej oraz

<http://www.torun.pl/pl/srodowisko/polozenie-geograficzne>

⁴<https://pl.wikipedia.org/wiki/Toru%C5%84>

⁵<https://pl.wikipedia.org/wiki/Toru%C5%84>

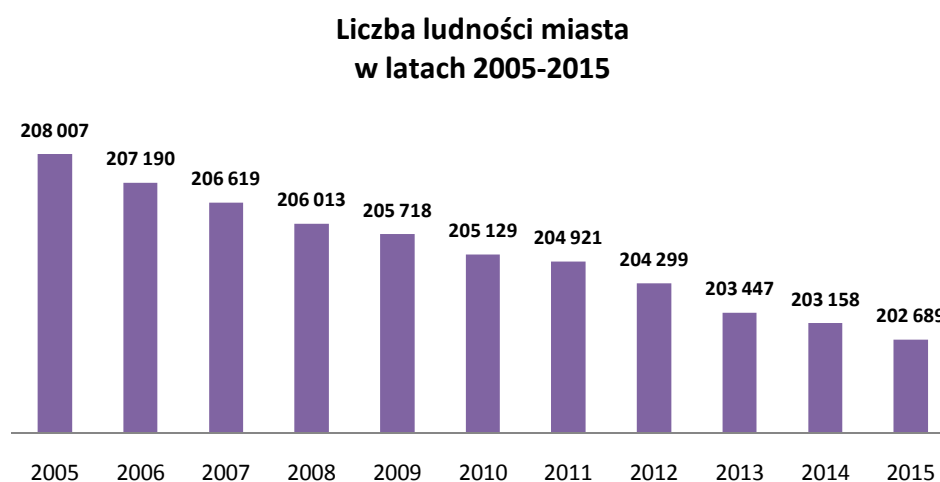
Rysunek 3. Mapa Torunia w skali 1:80000⁶

⁶<http://mapa.um.torun.pl/geoportal/f?p=MAPA:113:4020195146287002>

2.2 Charakterystyka społeczno-gospodarcza miasta

2.2.1 Demografia

W 2015 r. miasto Toruń zamieszkiwało 202 689 osób, z czego 53,5% stanowiły kobiety. Na przestrzeni ostatnich 10 lat liczba ludności systematycznie malała, z 208 007 w 2005 r. do 202 689 w 2015 r. (spadek o 5 318 – tj. 2,6%). Gęstość zaludnienia w 2015 r. wynosiła 1 752. W 2015 r. odnotowano dodatni przyrost naturalny (39), w badanym okresie jedynie w 2012 r. i 2013 r., przyjął wartości ujemne. Saldo migracji (różnica między liczbą osób zameldowanych a wymeldowywanych) w latach 2005-2014 było zawsze ujemne.

Wykres 1. Liczba ludności miasta Torunia w latach 2005-2015

Źródło: GUS

Na podstawie analizy struktury ludności w podziale na grupy wiekowe można stwierdzić, iż największy odsetek ludności w strukturze mieszkańców przypada na osoby w wieku 70 lat i więcej (10,32%), 30-34 lat (9,4%), następnie 35-39 lat (8,39%). Najmniej liczną grupą mieszkańców miasta Torunia są dzieci w wieku 10-14 lat (4,1% ogólnej liczby mieszkańców) oraz dzieci w przedziale wiekowym 0-4 lat (4,7% ogólnej liczby torunian).

W stosunku do roku 2006 największy spadek liczebności odnotowano wśród grupy wiekowej osób 15-19-letnich o 30,37%, w grupie 20-24-latków o 42,53% oraz w grupie 50-54-latków o 31,04%.

Największe przyrosty wystąpiły zaś wśród osób w wieku 35-39-latków o 32,44%, 60-64-latków o 71,93%, wśród 65-69-latków o 64,77%. Na podstawie danych można zaobserwować, iż w grupach wiekowych 60-64 i 65-69 lat i wzwyż następuje stały wzrost

liczby ludności. Natomiast liczba dzieci najmłodszych w grupie wiekowej 0-4 lat, która do roku 2010 rosła, od roku 2012 zaczęła maleć.

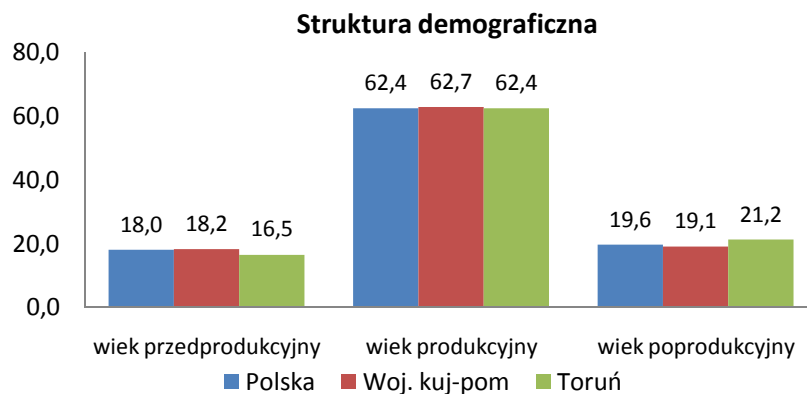
Tabela 1. Ludność miasta Torunia według wieku (stan na 31.12)

Grupy wieku (lata)	2006	2008	2010	2012	2013	2014	2015
0-4	8 970	9 507	10 393	10 295	9 960	9 636	9 521
5-9	9 051	8 759	8 541	9 006	9 322	9 830	9 951
10-14	10 466	9 504	8 789	8 438	8 359	8 277	8 306
15-19	14 026	12 932	11 611	10 359	10 128	9 877	9 767
20-24	20 202	17 839	16 144	14 197	13 325	12 605	11 610
25-29	19 247	19 734	19 011	18 316	17 129	16 058	15 074
30-34	16 689	17 631	17 525	18 068	18 610	18 863	19 046
35-39	12 833	13 881	14 759	15 848	16 121	16 636	16 996
40-44	12 252	11 850	11 812	12 584	13 086	13 708	14 182
45-49	15 477	13 196	12 289	11 572	11 390	11 297	11 391
50-54	17 185	17 167	16 082	14 136	13 038	12 348	11 851
55-59	15 933	16 178	16 619	16 688	16 660	16 084	15 325
60-64	9 042	11 268	14 426	15 305	15 357	15 466	15 546
65-69	8 014	7 860	7 649	9 220	10 426	11 697	13 205
70 lat i więcej	17 803	18 707	19 479	20 267	20 536	20 776	20 918
Ogółem	207 190	206 013	205 129	204 299	203 447	203 158	202 689

Źródło: GUS

Po roku 1989 w Polsce obserwuje się starzenie zasobów pracy, pogarszającą się relację między liczbą ludności w wieku produkcyjnym a nieprodukcyjnym, prowadzącą do ekonomicznego obciążenia ludności w wieku produkcyjnym.

Ta tendencja demograficzna nie ominęła także miasta Torunia. Struktura demograficzna miasta jest niekorzystna, świadczy o tym niski udział osób w wieku przedprodukcyjnym – 16,5%, przy czym dla województwa wartość ta wynosi 18,2%, dla Polski 18%. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem wynosi 21,2%, dla województwa 19,1%, dla kraju 19,6%.

Wykres 2. Struktura demograficzna Torunia na tle województwa i kraju (stan na 31.12.2015 r.)

Źródło: GUS

Konsekwencją zmian struktury wieku ludności jest kształtowanie się wskaźnika obciążenia demograficznego ludności tj. stosunku liczby osób w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym. Łącznie na koniec 2015 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 60 osób w wieku nieprodukcyjnym (w tym 26 osób w wieku przedprodukcyjnym i 34 osoby w wieku poprodukcyjnym). Systematycznie i konsekwentnie rośnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym, co przekłada się na rosnącą wartość wskaźnika liczby osób w wieku poprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym. W roku 2006 wskaźnik ten wyniósł 32%, a w roku 2015 wyniósł już 34%.

2.2.2 Rynek pracy i bezrobocie

W roku 2015 w Toruniu, podobnie jak w całym kraju, poprawiła się sytuacja na rynku pracy. W końcu grudnia 2015 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy dla Miasta Torunia (dalej: PUP) zarejestrowanych było 6 247 osób bezrobotnych, tj. o 1 183 (15,9%) mniej niż w analogicznym okresie 2014 r. (w województwie w tym samym czasie odnotowano spadek o 15,6%, w kraju natomiast 14,3%).

Tabela 2. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Toruniu (stan na 31.12)

Lp.	Osoby bezrobotne	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
1.	Mężczyźni	3 638	2 237	2 418	3 844	3 512	3 383	4 227	4 513	3 501	2 930
2.	Kobiety	5 331	3 565	3 171	3 809	3 969	3 997	4 581	4 920	3 929	3 317
3.	Ogółem	8 969	5 802	5 589	7 653	7 481	7 380	8 808	9 433	7 430	6 247

Źródło: GUS

Osoby bezrobotne zarejestrowane w PUP stanowiły 5,8% wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w województwie kujawsko-pomorskim.

W końcu grudnia 2015 r., podobnie jak w latach poprzednich, największą grupę bezrobotnych, tj. 3 317 osób (53,1%) stanowiły kobiety (w 2014 r. było ich 52,9%). W skali roku liczba bezrobotnych mężczyzn zmniejszyła się o 16,3%, a kobiet o 15,6%.

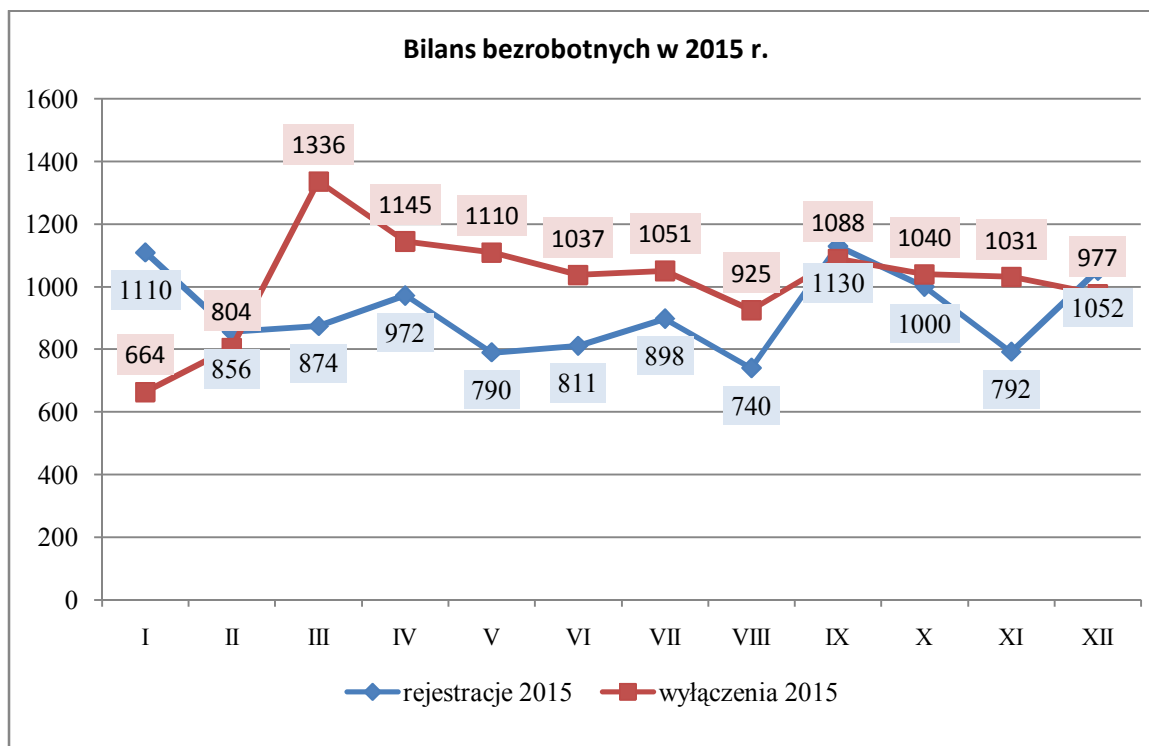
Tabela 3. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (stan na 31.12)

Lp.	Osoby bezrobotne	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
1.	Mężczyźni	5,4	3,3	3,6	5,7	5,2	5,0	6,3	6,8	5,4	4,6
2.	Kobiety	7,4	5,0	4,5	5,5	5,9	6,0	6,9	7,6	6,2	5,3
3.	Ogółem	6,4	4,2	4,0	5,6	5,5	5,5	6,6	7,2	5,8	4,9

Źródło: GUS

Spośród bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy na koniec grudnia 2015 r. prawo do zasiłku posiadało 836 osób, co stanowiło 13,4% ogółu bezrobotnych; liczebność tej grupy bezrobotnych zmalała w skali roku o 6,8%.

W 2015 r. z ewidencji PUP wyłączono 12 077 bezrobotnych, czyli o 13,5% więcej niż w roku poprzednim, z czego 5 374 z powodu podjęcia pracy (44,3% ogółu wszystkich wyrejestrowanych).

Wykres 3. Bilans bezrobotnych w roku 2015 (opracowanie PUP)

Biorąc pod uwagę czas pozostawania bez pracy, w końcu grudnia 2015 r. we wszystkich grupach wiekowych zanotowano spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych w odniesieniu do poprzedniego roku.

Najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowiły osoby, które bezskutecznie poszukiwały zatrudnienia dłużej niż rok – 2 398 osób, co stanowiło 38,4% udziału wszystkich bezrobotnych.

Analizując sytuację pod względem wieku bezrobotnych zauważa się, że problem bezrobocia dotyka przede wszystkim ludzi młodych. Osoby w wieku 25-34 lata tworzyły najliczniejszą grupę (26,2% ogółu), a wraz z osobami w wieku 18-24 lata stanowiły znaczną część zarejestrowanych bezrobotnych (36,5%). Zwiększył się odsetek osób w grupie wiekowej: 35-44 lata, które w roku 2015 stanowiły 23,2% ogółu, 45-54 lata – 21,1% oraz powyżej 55 roku życia – 19,3%.

Większość bezrobotnych znajdujących się w rejestrze PUP w końcu grudnia 2015 r. to osoby o niskim poziomie wykształcenia. Osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym stanowiły najliczniejszą grupę bezrobotnych, tj. 29,8% ogółu, a osoby, które ukończyły szkołę zasadniczą zawodową – 24% udziału. Odsetek tych dwóch grup w Toruniu wyniósł 53,9%, przy 62,8% dla województwa kujawsko-pomorskiego. Wykształceniem średnim ogólnokształcącym legitymowało się 9,3%

bezrobotnych, a policealnym lub średnim zawodowym – 20,9%. Osoby bezrobotne z wykształceniem wyższym na koniec grudnia 2015 r. stanowiły 15,9% ogółu.

Pod koniec grudnia 2015 r. w Toruniu zarejestrowanych było 5 733 bezrobotnych poprzednio pracujących, z czego 315 osób zwolniono z przyczyn dotyczących zakładów pracy. Grupy te stanowiły 91,8% i 5% ogółu bezrobotnych.

Pod względem rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy, najwięcej bezrobotnych pracowało w największej sekcji przemysłu, tj. w przetwórstwie przemysłowym – 1 103 oraz w handlu, naprawie pojazdów samochodowych – 960 osób.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu grudnia 2015 r. wyniosła 6,9%, przy czym na tle województwa (13,3%) i kraju (9,8%) sytuacja kształtuje się bardzo korzystnie.

Wśród bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy znaczącymi grupami były osoby długotrwale bezrobotne – 49,4% ogólnej liczby bezrobotnych i bezrobotni powyżej 50 roku życia – 32,3% ogółu bezrobotnych oraz do 30 roku życia – 23%. Bezrobotni posiadający, co najmniej 1 dziecko do 6 roku życia – 17,2%, osoby do 25 roku życia – 10,3%, a osoby niepełnosprawne – 7,7%.

Struktura zawodowa bezrobotnych znacząco różni się według płci. Bezrobotne kobiety to przede wszystkim osoby z zawodami: sprzedawca, technik ekonomista, krawiec, fryzjer, kucharz, sprzątaczką i pracownik biurowy, natomiast bezrobotni mężczyźni to głównie przedstawiciele następujących profesji: ślusarz, mechanik pojazdów samochodowych, robotnik budowlany, murarz, robotnik gospodarczy, magazynier.

2.2.3 Gospodarka

Zgodnie z danymi GUS na dzień 31 grudnia 2015 r. w Toruniu ogółem zarejestrowanych było 25 937 podmiotów gospodarki narodowej (podmioty zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Urzędowym Podmiotów Gospodarki Narodowej). Najwięcej, bo aż 24 896 było mikro przedsiębiorstw, małych – 789, średnich – 208, i dużych zatrudniających powyżej 250 osób – 44. Podział ze względu na klasyfikację działalności wskazuje, że najwięcej podmiotów było w sekcji: handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 5 894. Następną w kolejności była sekcja działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 3 032 oraz budownictwo – 2 339⁷.

W latach 2006-2008 obserwuje się wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej. W roku 2008 liczba podmiotów wzrosła o 217 podmiotów w stosunku do roku 2006. Natomiast rok 2009 przyniósł spadek w porównaniu z rokiem poprzednim o 2 586 podmiotów (10,16%), osiągając tym samym najniższą wartość (22 878) w całym analizowanym okresie (2006-2015). Od roku 2010 obserwuje się stały wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej. W roku 2015 liczba podmiotów wzrosła o 690, tj. o 2,73% w stosunku do roku 2006, osiągając tym samym najwyższą wartość (25 937) w całym analizowanym okresie (2006-2015).

Tabela 4. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na terenie miasta Torunia (stan na 31.12)

Lp.	Sektor	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
1.	Publiczny	648	644	480	473	452	471	473	475	473	470
2.	Prywatny	245 99	24 684	24 984	22 405	23 323	23 523	24 230	24 901	25 222	25 223
3.	Ogółem	25 247	25 328	25 464	22 878	23 775	23 994	24 703	25 376	25 700	25 937

Źródło: GUS

Toruń jest jedną z dwóch stolic województwa kujawsko-pomorskiego oraz centrum gospodarczym regionu. Według *Raportu atrakcyjności inwestycyjnej województw z 2012 r.* wykonanego na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych SA, Toruń uzyskał najwyższą klasę „A” w kategorii potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej dla wszystkich sekcji gospodarki. Co roku Toruń znajduje się w czołówce rankingu Forbesa *Miast atrakcyjnych dla biznesu*. Szczególnie dynamiczny rozwój obserwowany jest w sześciu obszarach: farmaceutycznym, spożywczym, metalowym, chemicznym, logistycznym a także w sektorze Business Process Outsourcing/Shared Services Centres.

Według rankingu Rzeczypospolitej z 2015 r. do największych toruńskich firm należy zaliczyć m.in.: Neuca, Grupę TZMO SA, ThyssenKrupp Energostal SA, Krajową Spółkę

⁷<https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>

Cukrową SA, Nova Trading SA, Apator SA GK, CPP Toruń-Pacyfik SA, TZUO Towimor SA.

Toruń wpisuje się doskonale w najnowsze trendy na rynku nieruchomości biurowych. Raport Colliers International wskazuje miasto jako jedną ze wschodzących gwiazd na rynku centrów usług wspólnych i outsourcingowych w Polsce. W Toruniu na wsparcie mogą liczyć początkujący przedsiębiorcy. W mieście prężnie rozwijają się inkubatory przedsiębiorczości oraz centra startupowe. Zakładane tam firmy mają zapewnioną pomoc techniczną, księgową i prawną, a także mogą skorzystać z doświadczenia tych, którzy z powodzeniem radzą już sobie na rynku. Nowe firmy i startupy znajdują doskonałe warunki do rozwijania swojej działalności w jednym z pięciu inkubatorów przedsiębiorczości działających na terenie miasta: Inkubator Technologiczny EXEA Smart Space, Business Link Toruński Inkubator Technologiczny, Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości UMK, Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości WSB, Regionalny Inkubator Przedsiębiorczości Kujawsko-Pomorskiego Funduszu Pożyczkowego Sp. z o.o. (KPPF). Ponadto przedsiębiorcy mogą liczyć na wsparcie wyspecjalizowanych podmiotów – instytucji otoczenia biznesu. Na terenie miasta działa 12 klastrów skupiających różne branże. Pozostałe: Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego TARR SA, Izba Przemysłowo-Handlowa w Toruniu, Toruński Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o., Business Centre Club BCC Łoża Toruńska, Kujawsko-Pomorski Fundusz Pożyczkowy Sp. z o.o., Naczelna Organizacja Techniczna NOT, Cech Rzemiosł Różnych, Stowarzyszenie Lokalnej Przedsiębiorczości. W celu zwiększenia dynamiki działań w sferze przedsiębiorczości, a także zapewnienia kompleksowej opieki firmom powołano Centrum Wsparcia Biznesu. To jednostka, której działalność dedykowana jest przedsiębiorcom, skierowana na aktywne poszukiwanie inwestorów oraz świadczenie kompleksowej pomocy w trakcie całego procesu inwestycyjnego.

W Toruniu w dniu 24 października 2013 r. został uchwalony *Program wspierania przedsiębiorczości* na lata 2014-2020. Program ten służy realizacji działań sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości w Toruniu i ułatwieniu powstawania nowych firm. Ma przyczynić się też do zwiększenia aktywności absolwentów szkół w podejmowaniu decyzji o pracy na własny rachunek.

2.2.4 Wsparcie społeczne i budownictwo komunalne

W Toruniu zadania z zakresu pomocy społecznej realizowane są przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie (dalej: MOPR), który jest jednostką organizacyjną Gminy Miasta Toruń. MOPR pomocą w formie zadań zleconych i zadań własnych bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania w roku 2015 objął ogółem 5 454 rodziny. W ramach zadań własnych objął pomocą 5 442 rodziny. W ramach realizacji zadań własnych MOPR udziela pomocy w formie: zasiłków stałych, zasiłków okresowych, schronienia, posiłku, ubrania, usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ, zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego, sprawienie pogrzebów w naturze oraz zasiłków celowych na zabezpieczenie zgłoszonych i uzasadnionych potrzeb⁸. Natomiast w ramach zadań zleconych realizowane są następujące świadczenia:

- specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczone w miejscu ich zamieszkania,
- zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną oraz pomoc udzielana cudzoziemcom.

W roku 2015 usługi specjalistyczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi realizowała RC Fundacja Konsultingu i Rehabilitacji z Torunia. Łącznie w całym roku zrealizowano 3 313 godzin usług na ogólną kwotę 76 210 zł.

Do najczęściej występujących dysfunkcji powodujących konieczność wsparcia rodziny w ramach systemu pomocy społecznej zaliczyć należy bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwałą lub ciężką chorobę, bezdomność, potrzebę ochrony macierzyństwa i wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego – zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych.⁹

Wiodącym problemem osób korzystających z pomocy społecznej jest ubóstwo. Jednym z głównych czynników mających wpływ na stopień występowania ubóstwa i w konsekwencji korzystania z programów pomocowych, jest bezrobocie. Kolejne powody przyczyniające się do zwiększenia ubóstwa to długotrwała choroba i niepełnosprawność.

⁸ *Sprawozdanie Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Toruniu za rok 2015*, s. 7

⁹ *Tamże*, s. 8

Dokumentem strategicznym dotyczącym pomocy społecznej w Toruniu jest przyjęta w dniu 21 listopada 2013 r. *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020*. Strategia określa 4 cele strategiczne:

- zintegrowany system wsparcia rodziny i opieki nad dzieckiem,
- aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- zintegrowany system wsparcia i aktywizacji osób starszych i niepełnosprawnych,
- partnerstwo na rzecz aktywizacji podmiotów lokalnych i budowy kapitału społecznego.

System opieki nad dzieckiem i rodziną funkcjonuje w oparciu o wywiad środowiskowy i konsultacje z instytucjami, placówkami, jak też organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rodziny. W celu zapewnienia kompleksowej pieczy przygotowany został *Program Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2016-2018*. W pierwszej kolejności pracownicy socjalni wnioskuje o pomoc asystenta rodziny. Na terenie Gminy Miasta Toruń na dzień 31 grudnia 2015 r. zatrudnionych było 12 asystentów, którzy pracowali z 220 rodzinami. Asystenci obejmują wsparciem rodziny, w których występują następujące problemy: uzależnienie (40%), przemoc (17%), niepełnosprawność (27%), choroba, w tym psychiczna (19%), bezrobocie (66%), wielodzietność (38%), bezradność opiekuńczo-wychowawcza (79%). Wsparcie asystentów dotyczy zarówno rodzin pełnych, jak i niepełnych. Na dzień 31 grudnia 2015 r. na terenie Gminy Miasta Toruń funkcjonowało 276 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, w których umieszczonych było 421 dzieci. W większości przypadków powodem umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej było niewywiązywanie się z obowiązków opiekuńczo-wychowawczych wobec dzieci oraz nadużywanie alkoholu przez rodziców.

Rozwój gminnego budownictwa mieszkaniowego jest jednym z najważniejszych działań inwestycyjnych samorządu Torunia. Gmina Miasta Toruń, prowadzi politykę rozwiązywania problemów mieszkaniowych swoich mieszkańców na podstawie *Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miasta Toruń na lata 2015-2019*. Toruń przeznacza spore środki finansowe na budowę nowych oraz adaptację lokali na lokale komunalne. W ostatnich latach rekordowy pod tym względem był 2011 r., kiedy miasto przeznaczyło na ten cel 10,3 mln zł. Łącznie od 2010 r. do 2014 r. wydatki budżetu Torunia na budownictwo komunalne sięgnęły prawie 38,6 mln zł. Dodatkowe 3,8 mln zł udało się pozyskać z Funduszu Dopląt jako dotację z budżetu państwa na wsparcie budowy mieszkań przez gminę i budowę mieszkań wspólnie przez gminę

i Toruńskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego (dalej: TTBS). W latach 2006-2014 miasto wybudowało i oddało do użytkowania 887 mieszkań. Łącznie w latach 2010-2014 wybudowano i wyremontowano 361 lokali mieszkalnych i socjalnych, w tym 48 lokali mieszkalnych wspólnie z TTBS. Inwestycje zostały ulokowane w następujących miejscach: w 2010 r. – ul. Targowa 47A (40 lokali mieszkalnych), w 2011 r. – ul. Andersa 81 (32 lokale mieszkalne, 12 lokali socjalnych), ul. Olsztyńska 126 i 128 (67 lokali mieszkalnych), ul. Działowskiego 8 (33 lokale mieszkalne, 7 lokali socjalnych), w 2012 r. – ul. Andersa 79 (30 lokali mieszkalnych, 10 lokali socjalnych), w 2013 r. – ul. Olsztyńska 124 (34 lokale mieszkalne), ul. Działowskiego 8 (34 lokale mieszkalne, 14 lokali socjalnych), w 2014 r. – ul. Armii Ludowej 75 wspólnie z TTBS (48 lokali mieszkalnych).

2.2.5 Organizacje pozarządowe

Zgodnie z danymi na koniec 2015 r. liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych w mieście Toruniu wynosiła 1 144 (2014 r. – 1077), w tym:

- 224 fundacje zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym (2014 r. – 186),
- 743 stowarzyszenia zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym, w tym 84 stowarzyszenia i związki kultury fizycznej (2014 r. – 720),
- 61 stowarzyszeń zwykłych bez osobowości prawnej zgłoszonych do Prezydenta Miasta Torunia (dalej: PMT) (2014 r. – 59),
- 89 klubów sportowych działających w formie stowarzyszenia, których statuty nie przewidują prowadzenia działalności gospodarczej wpisanych do ewidencji PMT (2014 r. – 85),
- 27 uczniowskich klubów sportowych wpisanych do ewidencji PMT (2014 r. – 27).¹⁰

PMT ogłasza co roku otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe. W 2015 r. ogłoszono 26 konkursów. Łącznie umowy podpisano z 283 organizacjami pozarządowymi, na całkowitą kwotę ponad 20 mln zł.

¹⁰ Sprawozdanie z realizacji Uchwały Nr 892/2014 Rady Miasta Torunia z dnia 23 października 2014 r. w sprawie *Programu współpracy Gminy Miasta Toruń w 2015 r. z organizacjami samorządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*, s. 4, http://orbitorun.pl/upload/file/ngo_spraw_2015.pdf

2.2.6 Edukacja i kultura

W roku szkolnym 2015/2016 w Toruniu funkcjonowało 48 przedszkoli, z czego 17 było prowadzonych przez jednostki samorządu gminnego. Liczba miejsc w tym okresie wyniosła 5 351. Wskaźnik dzieci przypadających na jedno przedszkole w roku szkolnym 2015/2016 wyniósł 98 osób, natomiast w roku szkolnym 2006/2007 wynosił 129 osób.

W roku szkolnym 2015/2016 w Toruniu funkcjonowały 33 szkoły podstawowe. W stosunku do roku szkolnego 2006/2007 spadała liczba uczniów na jedną szkołę i obecnie wynosi 374 uczniów przy 405 uczniach na szkołę w roku 2006/2007.

W roku szkolnym 2015/2016 liczba szkół gimnazjalnych wyniosła 30 placówek. Najmniejszą liczbę uczniów zanotowano w roku 2015/2016 (5 462).

W ostatnich 10 latach w Toruniu zauważalna jest stała liczba liceów ogólnokształcących (waha się na poziomie 16-15 placówek). W badanym roku liczba zasadniczych szkół zawodowych wyniosła 8 placówek. W ostatnich 10 latach drastycznie maleje liczba uczniów (z 1 396 w roku szkolnym 2006/2007 do 938 w roku szkolnym 2015/2016). W okresie 2006/2007 – 2015/2016 zmalała liczba średnich szkół zawodowych aż o 16 placówek i obecnie wynosi 11. W przypadku szkół policealnych w roku 2015/2016 było 37 szkół tego typu (w roku 2006/2007 – 60 szkół).

W Toruniu istnieją 3 teatry samorządowe: Teatr im. W. Horzycy oraz Kujawsko-Pomorski Impresaryjny Teatr Muzyczny (podległe samorządowi województwa kujawsko-pomorskiego) oraz Teatr Baj Pomorski, który podlega samorządowi gminnemu. Ofertę kulturalną wzbogacają instytucje prywatne, takie jak: Teatr Lalek „Zaczarowany Świat”, Teatr Impresaryjny AFISZ, Teatr VAŠKA oraz Teatr WICZY. W Toruniu działają domy, ogródki i kluby kultury, stowarzyszenia kulturalne, związki twórcze i fundacje kultury. Miasto jest organizatorem dwóch placówek edukacyjnych: Młodzieżowego Domu Kultury i Ogniska Pracy Pozaszkolnej „Dom Harcerza” oraz instytucji kultury: Centrum Nowoczesności „Młyn Wiedzy”, Toruńskiej Orkiestry Symfonicznej, Centrum Kultury „Dwór Artusa”, Domu Muz, Centrum Kultury „Zamek Krzyżacki” oraz „Toruńskiej Agendy Kulturalnej”. Działalność galeryjną w Toruniu prowadzą: Galeria Sztuki Wozownia, Galeria i Ośrodek Plastycznej Twórczości Dziecka (instytucje samorządu województwa kujawsko-pomorskiego) oraz Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” (współprowadzone przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, samorząd województwa kujawsko-pomorskiego oraz samorząd miasta Toruń). Wystawy prezentowane były także w innych

instytucjach kultury, jak np. Dom Muz, Centrum Kultury „Dwór Artusa” czy Muzeum Okręgowe w Toruniu.

Toruń może poszczycić się jednym z najbardziej nowoczesnych oraz interesujących pod względem architektonicznym obiektów kulturalnych, tj. Centrum Kulturalno-Kongresowym „Jordanki”. W budowlu liczącej 22 000 m² mieszczą się m. in. sala koncertowa, sala kameralna, restauracja i studio nagrań. Uroczysty koncert otwarcia odbył się 12 grudnia 2015 r.

Dokumentem strategicznym koordynującym rozwój kultury w Toruniu jest *Strategia Rozwoju Kultury Miasta Torunia do roku 2020* przyjęta przez RMT w dniu 13 grudnia 2012 r. Celem opracowania jest rozwój działalności kulturalnej w Toruniu, a także umocnienie wizerunku miasta, jako miejsca mogącego zaoferować bogaty i unikatowy w skali Polski program kulturalny, atrakcyjnego ze względu na ofertę kulturalną miejsca studiów i celu wyjazdów turystycznych. Dokument określa wizję i misję miasta oraz cele strategiczne i operacyjne, do których w tej sferze miasto ma zmierzać.

2.2.7 Sport

W Toruniu funkcjonują instytucje, stowarzyszenia oraz kluby sportowe statutowo zajmujące się sportem i rekreacją. Potencjał sportowo-rekreacyjny Torunia sięga blisko 200 stowarzyszeń. Miasto wspiera ok. 120 organizacji, z czego około 70 klubów sportowych korzysta ze stałej pomocy gminy. W klubach zrzeszonych jest ponad 5500 osób, w tym: dzieci, młodzież oraz osoby dorosłe w ponad 50 dyscyplinach.

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji (dalej: MOSiR) jest zakładem budżetowym Gminy Miasta Toruń. Jego podstawowym zadaniem jest prowadzenie działalności i świadczenie usług w zakresie upowszechniania sportu, rekreacji i turystyki. MOSiR gospodaruje mieniem gminnym tworząc odpowiednie warunki do uprawiania sportu i rekreacji. Ośrodek zarządza obiektami sportowo-rekreacyjnymi: lodowiskami, stadionem żużlowym MOTOARENA, aqua parkiem, basenami, halą sportową, stadionami sportowymi, różnorodnymi boiskami wielofunkcyjnymi oraz urządzeniami rekreacyjnymi zlokalizowanymi na terenie miasta.

Nowym obiektem, oddanym do użytku w 2014 r., który umożliwia organizację halowych wydarzeń sportowych na najwyższym poziomie jest hala sportowo-widowiskowa ARENA TORUŃ, administrowana przez Toruńską Infrastrukturę Sportową Sp. z o.o.

W kwietniu 2014 r. uruchomiony został system Toruńskiego Roweru Miejskiego. Obecnie do dyspozycji jest 335 rowerów na 30 stacjach. System obsługiwany jest poprzez stronę internetową www.trm24.pl.

Każdego roku toruńscy zawodnicy uczestniczą w imprezach sportowych rangi Mistrzostw Polski, Mistrzostw Europy i Świata, a także w wielu znaczących zawodach, turniejach międzynarodowych zarówno w konkurencjach indywidualnych jak i zespołowych osiągając wiele wartościowych rezultatów.

W Toruniu odbywa się coraz więcej wydarzeń sportowych o randze międzynarodowej i ogólnopolskiej, z uwagi na posiadaną odpowiednią bazę sportową. Bogaty kalendarz znaczącej rangi imprez sportowych wychodzi naprzeciw oczekiwaniom i gustom sympatyków sportu.

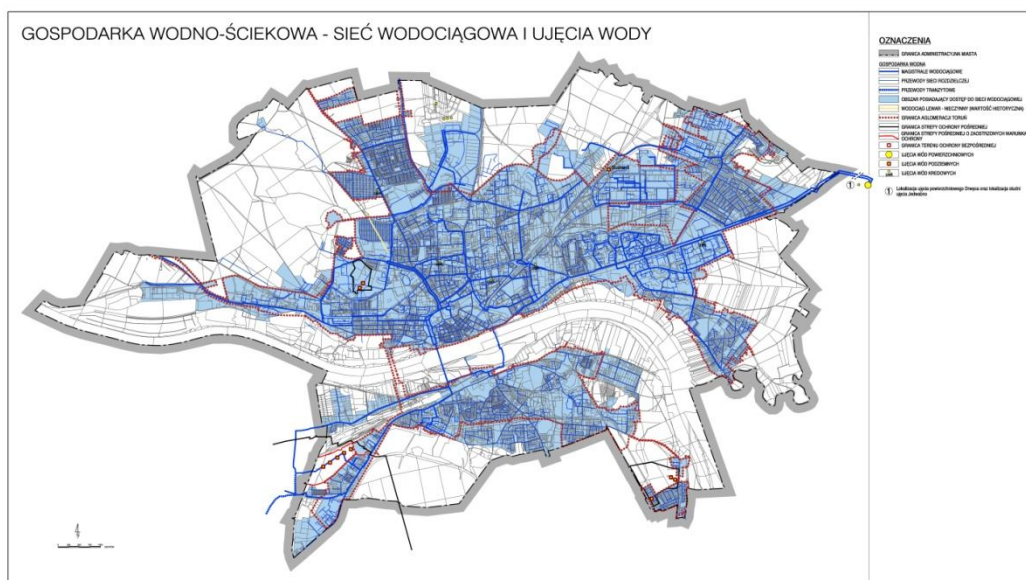
2.3 Charakterystyka infrastrukturalno-środowiskowa miasta

2.3.1 Infrastruktura techniczna

Mówiąc o infrastrukturze technicznej Torunia przedstawiono informacje dotyczące gospodarki wodnej¹¹, gospodarki ściekowej¹², gospodarki energetycznej¹³ (gazownictwo, ciepłownictwo, energia elektryczna) i gospodarki odpadami¹⁴.

W przypadku zaopatrzenia w wodę korzysta się z dwóch ujęć gruntowych („Mała Nieszawka”, „Czerniewice”), ujęcia infiltracyjnego („Jedwabno”) i ujęcia powierzchniowego („Drwęca”). Zdolności produkcyjne ujęć komunalnych w 100% pokrywają zapotrzebowanie miasta. W tej chwili największą grupę odbiorców wody stanowią odbiorcy indywidualni (gospodarstwa domowe), którzy stanowią 61,9% udziału w ogólnej sprzedaży wody.

Jednostką dostarczającą wodę są Toruńskie Wodociągi Sp. z o.o. Pod koniec 2014 r. długość sieci wodociągowej w mieście wynosiła 567,82 km. Z zaopatrzenia w wodę poprzez sieć wodociągową korzysta około 98% ludności Torunia. Z przeprowadzonych analiz dotyczących zasięgu sieci systemu miejskich wodociągów wynika, że rozbudowy sieci wymagają rejony, gdzie zabudowa mieszkaniowa znajduje się w stanie rozproszonym (głównie dotyczy to obrzeży miasta).

Rysunek 4. Sieć wodociągowa i ujęcia wody (opracowanie MPU)

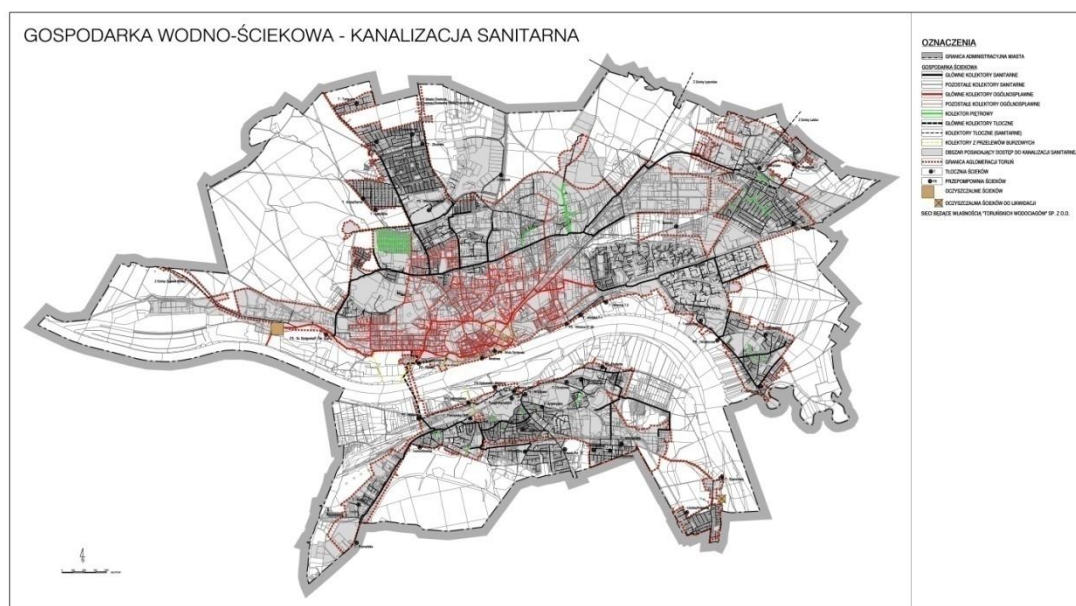
¹¹Opracowano na podstawie materiałów Miejskiej Pracowni Urbanistycznej w Toruniu

¹²Opracowano na podstawie materiałów Miejskiej Pracowni Urbanistycznej w Toruniu

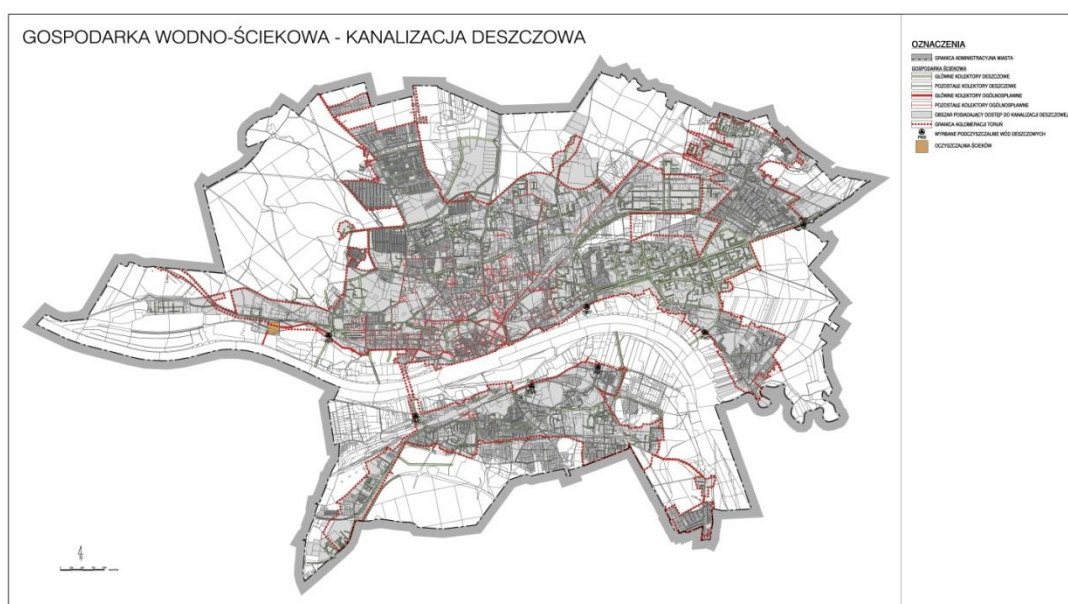
¹³Opracowano na podstawie Aktualizacji założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru miasta Torunia (Aktualizacja 2015), Toruń 2016

¹⁴Opracowano na podstawie materiałów Wydziału Gospodarki Komunalnej Urzędu Miasta Torunia

Stopień skanalizowania miasta na koniec 2015 r. wyniósł 98% (odsetek mieszkańców korzystających z kanalizacji w ogóle wszystkich mieszkańców). Sieć wodno-ściekowa swoim zasięgiem obejmuje niemal całe miasto. Prace mające na celu jej rozbudowę oraz modernizację są prowadzone w ramach projektu pn. „Gospodarka wodno-ściekowa na terenie miasta Torunia”. W mieście eksploatowane są dwie mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków: „Centralna” (zlokalizowana przy ul. Szosa Bydgoska 49; działa od 1998 r.) i „Czerniewice” (lokalna oczyszczalnia ścieków obsługująca osiedle Czerniewice).

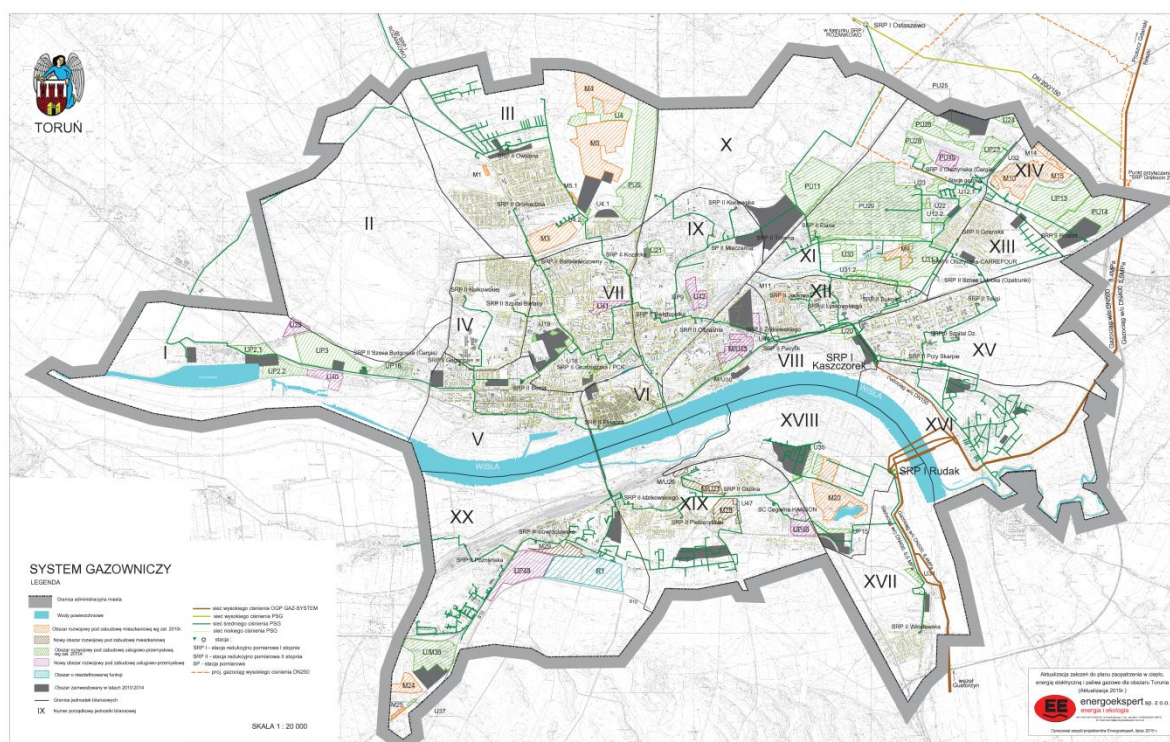
Rysunek 5. Kanalizacja sanitarna (opracowanie MPU)

Rysunek 6. Kanalizacja deszczowa (opracowanie MPU)

Sieć gazowa dystrybucyjna jest bardzo dobrze rozbudowana i obejmuje swoim zasięgiem niemal całe miasto. W latach 2010-2014 przeprowadzono szereg działań polegających na budowie lub przebudowie gazociągów na terenie miasta Torunia. Udział zużycia gazu przez gospodarstwa domowe i małe obiekty wynosi 49%, co jest zbliżone do zużycia gazu pozostałych odbiorców (przemysł, usługi, handel).

Na terenie miasta działają trzy przedsiębiorstwa gazownicze: Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM SA (przesył), Polska Spółka Gazownicza Sp. z o.o. (dystrybucja) oraz Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo Obrót Detaliczny Sp. z o.o. (obróć). Miasto zaopatrywane jest w gaz ziemny wysokometanowy. Źródłem gazu dla miasta są cztery stacje redukcyjno-pomiarowe wysokiego ciśnienia: Rudak i Kaszczorek (w zarządzie OGP GAZ-SYSTEM SA) oraz Ostaszewo i Różankowo w gminie Lubicz (w zarządzie PSG Sp. z o.o.)

Rysunek 7. System gazowniczy¹⁵

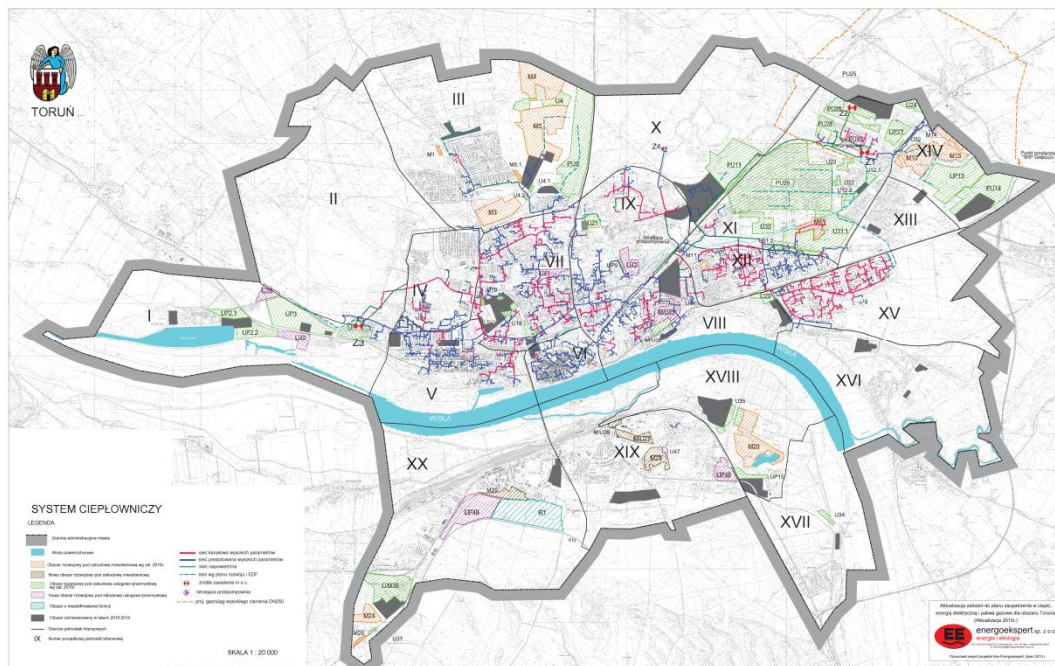
Potrzeby ciepłe mieszkańców w 58% pokrywane są ze źródeł systemu ciepłowniczego EDF Toruń oraz bezpośrednio przez eksploatację kotłowni o zasięgu lokalnym i kotłowni indywidualnych. Wytwórcami i dystrybutorami są: EDF Toruń SA

¹⁵ Aktualizacji założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru miasta Torunia (Aktualizacja 2015), s. 89

(właściciel miejskiego systemu ciepłowniczego i 14 lokalnych kotłowni), Biogaz Sp. z o.o. (wytwórca ciepła i energii elektrycznej z gazu składowiskowego; 90% udziałów Gminy Miasta Toruń) i Elana Energetyka Sp. z o.o. Na terenie miasta działa także szereg kotłowni lokalnych należących do przedsiębiorstw, obiektów użyteczności publicznej lub obiektów usługowych. Największym odbiorcą ciepła jest zabudowa mieszkaniowa, której potrzeby stanowią ponad 60% potrzeb cieplnych miasta. Głównym sposobem pokrycia tego zapotrzebowania jest pozyskiwane ciepło z miejskiego systemu ciepłowniczego. Ze względu na używanie kotłowni węglowych, w mieście ciągle trwa proces ich modernizacji i przechodzenie na zasilenie z systemu ciepłowniczego lub zabudowę nowych urządzeń na paliwa ekologiczne.

Na chwilę obecną ocenia się, że wykorzystanie odnawialnych źródeł energii dla pokrycia potrzeb grzewczych odbiorców indywidualnych ma ciągle jeszcze bardzo ograniczony i trudny do określenia udział. Wykorzystywane jest głównie jako źródło uzupełniające dla pokrycia części zapotrzebowania na przygotowanie ciepłej wody użytkowej w wybranych obiektach użyteczności publicznej oraz w indywidualnej zabudowie mieszkaniowej.

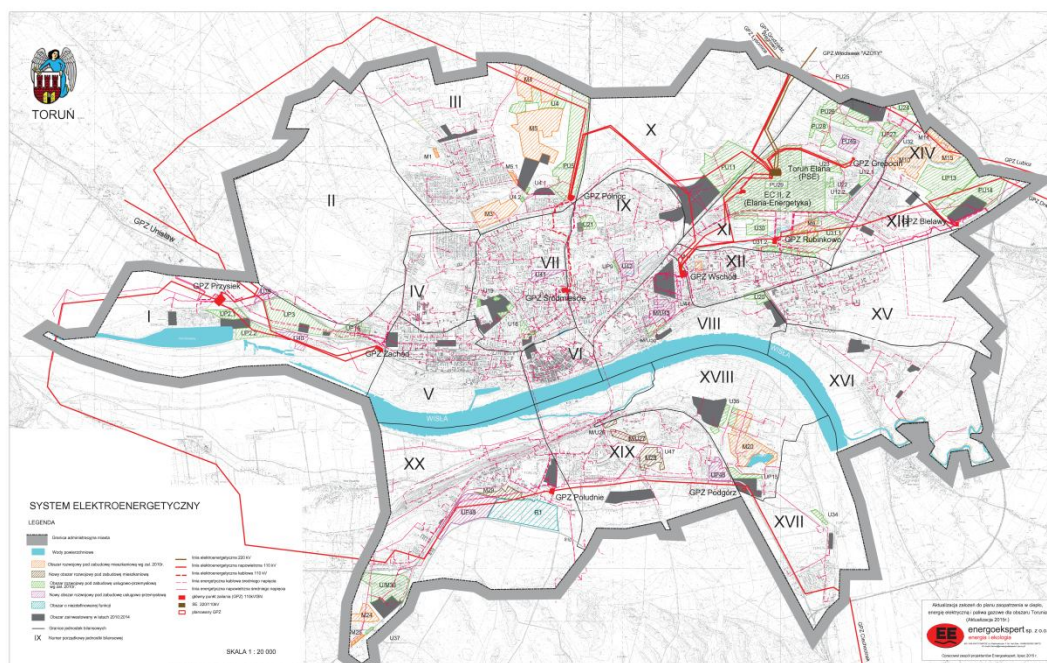
System ciepłowniczy w Toruniu w ostatnim okresie jest intensywnie rozwijany. W szczególności EDF Toruń SA w latach 2010-2014 dokonał szeregu działań modernizacyjnych swoich sieci. Pierwszoplanową inwestycją jest budowa nowej elektrociepłowni gazowej przy ul. Ceramicznej 6. Początek uruchomienia kompleksu elektrociepłowni planuje się na pierwszą połowę 2017 r. Ponadto planowana jest budowa lokalnych, indywidualnych źródeł ciepła w lewobrzeżnej części miasta oraz na terenach znajdujących się poza zasięgiem sieci ciepłowniczej. Na uwagę również zasługuje pomoc indywidualnym podmiotom w niwelowaniu źródeł niskiej emisji (program KAWKA).

Rysunek 8. System ciepłowniczy¹⁶

Na chwilę obecną przedsiębiorstwa działające w zakresie zaopatrzenia mieszkańców Torunia w energię elektryczną zaspakajają ich potrzeby. Jednak każde z nich ma w swoich planach budowę i rozbudowę sieci wraz z modernizacją. W procesie zapewnienia dostaw energii elektrycznej uczestniczą przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się: wytwarzaniem (EDF Toruń SA, Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania Sp. z o.o. i Toruńskie Wodociągi Sp. z o.o.), przesyłaniem (Polskie Sieci Elektroenergetyczne SA), dystrybucją (ENERGA Operator SA, PKP Energetyka SA i Elana-Energetyka Sp. z o.o.) oraz obrotem (około 170 podmiotów). Dystrybucja energii elektrycznej na obszarze miasta siecią SN odbywa się na poziomie napięcia 15 kV, głównie za pomocą sieci SN należącej do ENERGA Operator SA. Linie kablowe stanowią ponad 85% długości całej sieci 15kV. Stan sieci jest oceniany jako dobry. Zużycie energii elektrycznej zasilanej z poziomu niskiego napięcia rozkłada się pomiędzy: gospodarstwa domowe (47,92%), pozostałych odbiorców (47,53%) i oświetlenie ulic (4,55%).

¹⁶ Aktualizacji założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru miasta Torunia (Aktualizacja 2015), s. 47.

Rysunek 9. System elektroenergetyczny¹⁷

W wyniku zmiany przepisów Gmina Miasta Toruń realizuje obowiązek zorganizowania systemu odbioru odpadów komunalnych od 1 lipca 2013 r. Usługa odbioru odpadów komunalnych wykonywana jest przez Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania Sp. z o.o. w Toruniu. Spółka jest zobowiązana do zagospodarowania części odebranego z terenu gminy strumienia odpadów komunalnych oraz do utrzymywania w ruchu instalacji Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych przy ul. Kociewskiej. Pozostała część strumienia odpadów przekazywana jest do Zakładu Termicznego Przekształcania Odpadów Komunalnych w Bydgoszczy.

Gmina Miasta Toruń jako organizator systemu odbierania odpadów komunalnych ma obowiązek wyposażenia nieruchomości zamieszkałych w pojemniki i worki służące do zbierania odpadów komunalnych oraz utrzymywania ich w odpowiednim stanie. Obecnie na terenie miasta rozstawionych jest ponad 2 800 szt. pojemników do zbiórki odpadów surowcowych - tworzyw sztucznych, papieru, oraz szkła (stan na 31 lipca 2016 r.). Uzupełnieniem systemu odbioru odpadów z nieruchomości jest system ogólnodostępnych pojemników przeznaczonych do gromadzenia odpadów papieru, tworzyw sztucznych, metali i szkła.

¹⁷ Aktualizacji założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru miasta Torunia (Aktualizacja 2015), s. 65

2.3.2 Infrastruktura drogowa

Miasto Toruń jest dobrze skomunikowane z zewnętrzną siecią dróg. Znajduje się w pobliżu trasy Transeuropejskiego Korytarza Transportowego (tzw. VI korytarz TINA), biegnącego z Gdańska do Cieszyna i dalej przez Słowację i Czechy na Bałkany. W korytarzu tym biegnie autostrada A1 okalająca Toruń od strony wschodniej.

Układ drogowy miasta tworzą drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Drogi krajowe posiadają następujące numery i przebiegi:

- S10 – Droga ekspresowa Szczecin – Toruń – Warszawa - od węzła autostradowego „Lubicz” przez węzeł „Czerniewice”, tzw. trasą poligonową do Małej Nieszawki i dalej do Bydgoszczy przez Przyłubie.
- DK15 – Wrocław – Toruń – Olsztyn – od ul. Gniewkowskiej przez Most Piłsudskiego do ulicy Olsztyńskiej.
- DK80 – łącząca Toruń z Bydgoszczą po prawej stronie Wisły – od Szosy Bydgoskiej do węzła autostradowego „Lubicz”.

Tabela 5. Długość i udział dróg na terenie Torunia (stan na 31.12.2015 r.)

Wyszczególnienie	Długość w km	Udział
Drogi krajowe	40,885	8,58%
Drogi wojewódzkie	17,965	3,77%
Drogi powiatowe	79,339	16,65%
Drogi gminne	338,317	71,00%
Ogółem	476,51	100,0%

Infrastrukturę drogową uzupełnia infrastruktura rowerowa. Na początku października 2015 r. długość dróg rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych w Toruniu wynosiła około 91 kilometrów, nastąpił wzrost o około 7 kilometrów względem 2014 r.

2.3.4 Krajobraz miasta¹⁸

Struktura przestrzenna współczesnego Torunia została ukształtowana przez szereg czynników, zarówno przyrodniczych, jak i antropogenicznych. Ze względu na charakter ciągle zmieniającego się miasta i jego życia nie można mówić o zakończeniu procesu kształtowania krajobrazu miasta. Wśród czynników antropogenicznych należy wymienić: osadnictwo średniowieczne, budowa pierwszych fortyfikacji nowożytnych, rozbudowa przedmieść, urbanizacja XIX-wieczna, wzmożona urbanizacja powojenna, budowa dużych osiedli domów jednorodzinnych na obrzeżach miasta oraz w lewobrzeżnej części, wyhamowanie tempa wzrostu demograficznego oraz wzmożone procesy przekształcania terenów wojskowych i przemysłowych.

Struktura przestrzenna charakteryzuje się wzajemnymi zależnościami i powiązaniem poszczególnych stref funkcjonalnych (centralnych, usługowych, mieszkalnych itp.) z uwzględnieniem korytarzy komunikacyjnych oraz uwarunkowań środowiska naturalnego.

Na terenie miasta można wyodrębnić kilka charakterystycznych typów ukształtowania przestrzeni miejskiej:

- obszar Zespołu Staromiejskiego,
- obszar zabudowy Bydgoskiego Przedmieścia z typowym dla czasu swego powstania prostokątnym układem XIX-wiecznej zabudowy czynszowej,
- osiedla wykształcone z dawnych osad położonych nad brzegiem Wisły (Rybaki, Winnica), o specyficznym układzie zabudowy,
- zespoły niskiej XIX-wiecznej zabudowy przedmiejskiej z dużym udziałem budynków o konstrukcji szachulcowej, zarówno w układzie ciągłych pierzei, jak i wolnostojących, często na działkach położonych skośnie w stosunku do ulicy, z towarzyszącą zabudową gospodarczą,
- zespoły fortyfikacji XIX-wiecznych (pierścień forteczny dawnej Twierdzy Toruń),
- zespoły kamienic i małych domów mieszkalnych z okresu międzywojennego, o charakterystycznym dla tego okresu, układzie przestrzennym,
- zespoły XIX-wiecznej zabudowy koszarowej, często tworzące założenia o zwartej kompozycji,
- mniejsze osiedla domów wielorodzinnych, wypełniające wolne miejsca w strukturze miasta w pobliżu strefy śródmiejskiej,

¹⁸Opracowano na podstawie materiałów Miejskiej Pracowni Urbanistycznej w Toruniu

2.3.5 Stan środowiska

Teren miasta Torunia położony jest w zasięgu obszarów podlegających ochronie prawnej. Są to: obszary Natura 2000¹⁹, obszary chronionego krajobrazu²⁰, rezerwy przyrody²¹. Do obszarów Natura 2000 znajdujących się w granicach administracyjnych miasta należy obszar Dolina Dolnej Wisły (kod obszaru PLB040003), obszary Forty w Toruniu (kod obszaru PLH 040001), obszar Dolina Drwęcy (PLH280001) i obszar Leniec w Barbarce (kod obszaru PLH040043).

Na obszarze miasta Torunia znajdują się 2 rezerwy przyrody: rezerwat leśny „Kępa Bazarowa” i rezerwat ichtiologiczny „Rzeka Drwęca”. W granicach Torunia występują fragmenty następujących obszarów chronionego krajobrazu:

- Obszar strefy krawędziowej Kotliny Toruńskiej obejmuje północne zalesione obrzeża miasta, rozprzestrzeniając się w stronę Bydgoszczy.
- Obszar chronionego krajobrazu doliny Drwęcy rozpościera się wokół doliny środkowej i dolnej Drwęcy na przestrzeni około 85 km.
- Obszar wydmowy na południe od Torunia.

W Toruniu występują liczne pomniki przyrody oraz dwa ustanowione użytki ekologiczne. Ogólna powierzchnia terenów zieleni miasta wynosi około 30% obszaru miasta. Tkanę terenów zieleni miejskiej tworzą lasy (zajmując około 25%), tereny zieleni urządzonej (parki, zieleńce, zieleń przydomowa i osiedlowa, zieleń przyuliczna, zieleń cmentarna), zieleń forteczna, ogródki działkowe oraz zieleń nieurządzona.

Program Ochrony Środowiska dla Miasta Torunia na lata 2013-2016 z perspektywą na lata 2017-2020 wyróżnia w obrębie miasta Torunia trzy rodzaje parków: ogólno miejskie, dworskie oraz dydaktyczne. Status parków miejskich mają: park na Bydgoskim Przedmieściu, park Tysiąclecia na Podgórzu, park dzielnicowy na Jakubskim Przedmieściu i park przy ul. Mossakowskiego (łącznie około 70 ha). Najokazalszym i największym z miejskich parków jest park na Bydgoskim Przedmieściu od początku (po 1816 r.) założony na cele publiczne. Zajmuje powierzchnię 25 ha, z czego 0,15 ha stanowi układ wodny. Do parków dworskich (rezydencjonalnych) należą: park na Bielawach, park przy Prezydentówce na Bielanach, park Katarzynka w dzielnicy Mokre. Parkiem dydaktycznym jest Ogród Zoobotaniczny przy ul. Bydgoskiej. Założony został na przełomie XVIII i XIX w. Początkowo był to Ogród

¹⁹ <http://natura2000.gdos.gov.pl/>

²⁰ *Program Ochrony Środowiska dla Miasta Torunia na lata 2013-2016 z perspektywą na lata 2017-2020* przyjęty Uchwałą nr 678/13 RMT z dnia 19 grudnia 2014 r.

²¹ Tamże

Botaniczny z wieloma cennymi okazami roślin z różnych zakątków Europy. Charakter parków leśnych mają uroczyska będące lasami komunalnymi: w Kaszczorku, przy ul. Bema i przy ul. Kraszewskiego.

Oceny stanu powietrza atmosferycznego dokonuje się poprzez badania monitoringowe środowiska miasta. Pomiar emisji zanieczyszczeń powietrza odbywa się w następujących stałych stacjach pomiarowych²²:

- we wschodniej części miasta przy ul. Dziewulskiego 1 (stacja „Policja”);
- centrum miasta przy ul. Przy Kaszowniku (stacja „Kaszownik”);
- na Starówce przy ul. Wały Gen. Sikorskiego 12 (stacja „Airpointer”).

Uzupełnieniem pomiarów prowadzonych na wymienionych stacjach automatycznych były pomiary stężeń dwutlenku siarki i dwutlenku azotu wykonywane przy użyciu metody pasywnej.

W przypadku pomiarów dotyczących pyłu zawieszonego PM₁₀ w 2015 roku nie zanotowano przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego dla roku kalendarzowego (40 µg/m³). Przekroczenia wystąpiły natomiast dla poziomu 24-godzinnego (50 µg/m³) na wszystkich stacjach pomiarowych. Stwierdzono dwukrotnie wyższe stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ w sezonie grzewczym niż w sezonie letnim na wszystkich stanowiskach pomiarowych.

W przypadku pyłu zawieszonego PM_{2,5} stężenie średnie roczne z 2015 roku obliczone z referencyjnych pomiarów manualnych wyniosło 18,9 µg/m³, natomiast z pomiarów automatycznych – 21,5 µg/m³. Uzyskane stężenia nie przekroczyły docelowej i jednocześnie dopuszczalnej wartości 25 µg/m³.

Podobnie jak w latach ubiegłych również w 2015 r. pomiary metali ciężkich w pyłe zawieszonym PM₁₀ na stacji „Policja” nie wykazały przekroczeń.

W przypadku benzo(α)pirenu stężenie 2,6 ng/m³ przekroczyło poziom docelowy 1 ng/m³ o 160%, przy czym w ciągu ostatnich 10 lat badań, jedynie w roku 2013 poziom 1 ng/m³ nie był naruszony.

Dla stref, w których został przekroczony poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji albo poziom docelowy, sejmik województwa określa programy ochrony powietrza (dalej: POP). W chwili obecnej dla miasta Torunia obowiązują trzy POP. Za podstawowe działania naprawcze wskazane do realizacji w POP uznano działania związane z redukcją niskiej emisji pochodzącej z ogrzewania indywidualnego. Ocena roczna

²²Informacja o stanie środowiska miasta Torunia w 2015 roku, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Delegatura w Toruniu, Toruń 2016

jakości powietrza za rok 2015 nie wskazuje na konieczność wykonania kolejnych POP dla strefy „miasto Toruń”. Aktualne pozostają działania naprawcze wskazane w dotychczas uchwalonych POP-ach dla pyłu zawieszonego PM10, pyłu zawieszonego PM2,5 oraz benzo(α)pirenu w pyłe zawieszonym PM10.

W przypadku oceny stanu jakości środowiska przeprowadzono następujące pomiary:

- jakość wód rzeki Wisły na odcinku Torunia kształtuje się między umiarkowanym (III klasa), a dobrym (II klasa) potencjałem ekologicznym. Zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną w 2015 r. wody powierzchniowe powinny osiągnąć dobry potencjał ekologiczny,
- w 2015 r. przeprowadzono na ul. Lelewela 33 i Szosie Chełmińskiej 179 pomiary natężenia pola elektromagnetycznego. Nie stwierdzono przekroczenia obowiązujących norm,
- na podstawie analizy wyników z roku 2015 strefa „miasto Toruń” znalazła się w najmniej korzystnej klasie C ze względu na zanieczyszczenie pyłem zawieszonym PM10 oraz benzo(α)pirenem w pyłe zawieszonym PM10,
- przekroczenia pyłu zawieszonego dla poziomu 24-godzinne (50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$) wystąpiły na wszystkich stacjach pomiarowych: „Airpointer” przy ul. Wały Gen. Sikorskiego; „Kaszownik” przy ul. Przy Kaszowniku; „Policja” przy ul. Dziewulskiego,
- dla pozostałych klasyfikowanych zanieczyszczeń (dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, benzen, tlenek węgla, ozon, ołów, arsen, kadm, nikiel, pył zawieszony PM2,5) miasto uzyskało najkorzystniejszą klasę A,
- wprowadzone w 2014 roku długookresowe pomiary hałasu komunikacyjnego w centrum miasta (dla rodzaju terenu: zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego) wykazują również w 2015 wartości hałasu poniżej obowiązujących norm.

3 Zasady wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji jest pierwszym etapem prac nad *Programem Rewitalizacji Torunia do roku 2023* (dalej: PRT). Aby zidentyfikować niniejsze obszary konieczne jest poprawne przeprowadzenie diagnozy miasta, która wskaże miejsca charakteryzujące się występowaniem stanu kryzysowego.

Wyznaczając obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji oparto się w głównej mierze na zapisach dwóch dokumentów: ustawy o rewitalizacji i *Zasadach*.

Zgodnie z art. 8 ustawy o rewitalizacji, w przypadku gdy gmina zamierza zaliczyć rewitalizację jako jedno z jej zadań własnych, rada gminy wyznacza w drodze uchwały obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. Uchwała o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji stanowi akt prawa miejscowego. Zatem Gmina Miasta Toruń zobowiązana jest do przeprowadzenia diagnozy miasta i wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Projekt uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji podlega konsultacjom społecznym. Konsultacje społeczne prowadzone będą zgodnie z art. 5 i 6 ustawy o rewitalizacji.

Uzupełnieniem zapisów ustawy o rewitalizacji są reguły opisane w *Zasadach*. Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wyznacza się trzy poziomy prowadzenia rewitalizacji, wyróżnione w zależności od kategorii jednostki osadniczej. Na podstawie tego podziału Toruń zalicza się do największych miast województwa, dla których opracowano szczegółowy proces wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Prezentuje się on następująco:

1. Miasto należy podzielić na jednostki struktury przestrzeni miejskiej (dalej: jednostki strukturalne). Każda z jednostek strukturalnych zostanie oceniona pod kątem występowania stanu kryzysowego na jej obszarze. Jednostki strukturalne mogą być wyznaczone w dogodny dla gminy sposób. Jednak podział miasta musi spełniać poniższe warunki:
 - a) żadna z jednostek strukturalnych nie może zajmować więcej niż 20% powierzchni gminy,
 - b) żadna z jednostek strukturalnych nie może być zamieszkała przez więcej niż 30% mieszkańców gminy,
 - c) dla jednostek strukturalnych musi istnieć możliwość pozyskania danych na potrzeby delimitacji,

- d) suma powierzchni wydzielonych jednostek strukturalnych musi być równa powierzchni gminy.
2. Należy dokonać analizy poszczególnych jednostek strukturalnych w celu identyfikacji stanu kryzysowego. Oprócz wskaźników odnoszących się do sfery społecznej, do analizy wykorzystuje się wskaźniki z co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej (infrastrukturalnej). Diagnoza musi zostać przeprowadzona z zachowaniem niżej wymienionych warunków:
- a) do analizy jednostki strukturalnej należy wybrać 5 wskaźników z listy znajdującej się w *Zasadach* lub 5, z których przynajmniej 3 będą z *Listy wskaźników dla ujawnienia stanu kryzysowego w ustalonych obszarach analizy w mieście* (dalej: *Lista*) stanowiącej załącznik nr 3 do *Zasad*, a pozostałe będą wskaźnikami autorskimi gminy (muszą być mierzalne, pochodzić ze źródeł powszechnie uważanych za wiarygodne dla danego zagadnienia oraz cechować się możliwością systematycznego pozyskiwania danych),
- b) przynajmniej 3 wybrane wskaźniki muszą dotyczyć sfery społecznej. Obecnie, bardziej niż w latach poprzednich kładzie się nacisk na kwestie społeczne. Wszelkie podejmowane interwencje infrastrukturalne powinny wynikać z rozpoznanych problemów występujących w sferze społecznej i dążyć do niwelowania zastanego w niej stanu kryzysowego.
3. Wyniki analiz poszczególnych jednostek strukturalnych należy odnieść do średniej wartości dla całej gminy.
4. Za obszar zdegradowany mogą być uznane jednostki strukturalne, w których co najmniej 3 z 5 wskaźników przyjmują wartości mniej korzystne niż średnia dla gminy. Przynajmniej 1 ze wskaźników przyjmujących wartość mniej korzystną niż średnia dla gminy musi być wskaźnikiem spoza sfery społecznej.
5. Za obszar zdegradowany można uznać dowolną liczbę jednostek strukturalnych spełniających powyższy warunek.
6. Za obszar rewitalizacji można uznać cały obszar zdegradowany, jeżeli łącznie nie przekracza 20% powierzchni gminy i nie jest zamieszkały przez więcej niż 30% ludności gminy. W przypadku, gdy tak wskazany obszar zdegradowany przekracza wspomniane wartości, do obszaru rewitalizacji należy zaliczyć te jednostki strukturalne, w których liczba wskaźników z wartościami mniej korzystnymi od średniej dla gminy jest największa. Wówczas w pierwszej kolejności wybrane zostałyby jednostki,

w których w przypadku 5 wskaźników sytuacja jest mniej korzystna od średniej dla gminy, w drugiej kolejności jednostki, w których w przypadku 4 wskaźników sytuacja jest mniej korzystna od średniej dla gminy, w trzeciej kolejności jednostki, w których w przypadku 3 wskaźników sytuacja jest mniej korzystna od średniej dla gminy. Natomiast w przypadku równej liczby wskaźników w zakresie których sytuacja jest mniej korzystna od średniej dla gminy, o kwalifikacji decyduje suma różnic (jako procent średniej wartości wskaźnika dla gminy) pomiędzy wartościami wykazywanymi, a wartościami średnimi dla gminy w zakresie wskaźników mniej korzystnych od wartości średnich w porównywanych jednostkach strukturalnych.

W odniesieniu do zapisów *Zasad* zaleca się wybór mniejszego obszaru rewitalizacji niż wskazane progi 20% powierzchni gminy i 30% liczby ludności gminy, jeżeli takie są potrzeby, możliwości i polityka gminy. Zgodnie z zapisami dokumentów, na podstawie których gmina będzie prowadzić proces rewitalizacji, należy dokonać priorytetyzacji i koncentracji działań dla zwiększenia ich efektywności.

Zatwierdzenie wyników diagnozy następuje przyjęciem przez RMT uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Uchwała pozwala na kontynuację prac nad *PRT* oraz w dalszej kolejności realizację kompleksowych działań rewitalizacyjnych na obszarze wymagającym działań naprawczych. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji stanowi zakończenie pierwszego etapu prac nad opracowaniem GPR.

4 Podział miasta na jednostki strukturalne

4.1 Podział miasta na jednostki strukturalne wraz z uzasadnieniem

Przystępując do analizy miasta, posłużono się podziałem Torunia zaproponowanym w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Torunia*, stanowiącym załącznik nr 1 do Uchwały Nr 1032/06 Rady Miasta Torunia z dnia 18 maja 2006 r. Podział ten uwzględnia 20 następujących jednostek urbanistycznych: Starotoruńskie Przedmieście, Barbarka, Wrzosa, Bielany, Bydgoskie Przedmieście, Stare Miasto, Chełmińskie Przedmieście, Jakubskie Przedmieście, Mokre Przedmieście, Katarzynka, Grębocin przy Lesie, Rubinkowo, Bielawy, Grębocin nad Strugą, Na Skarpie, Kaszczorek, Czerniewice, Rudak, Stawki i Podgórz.

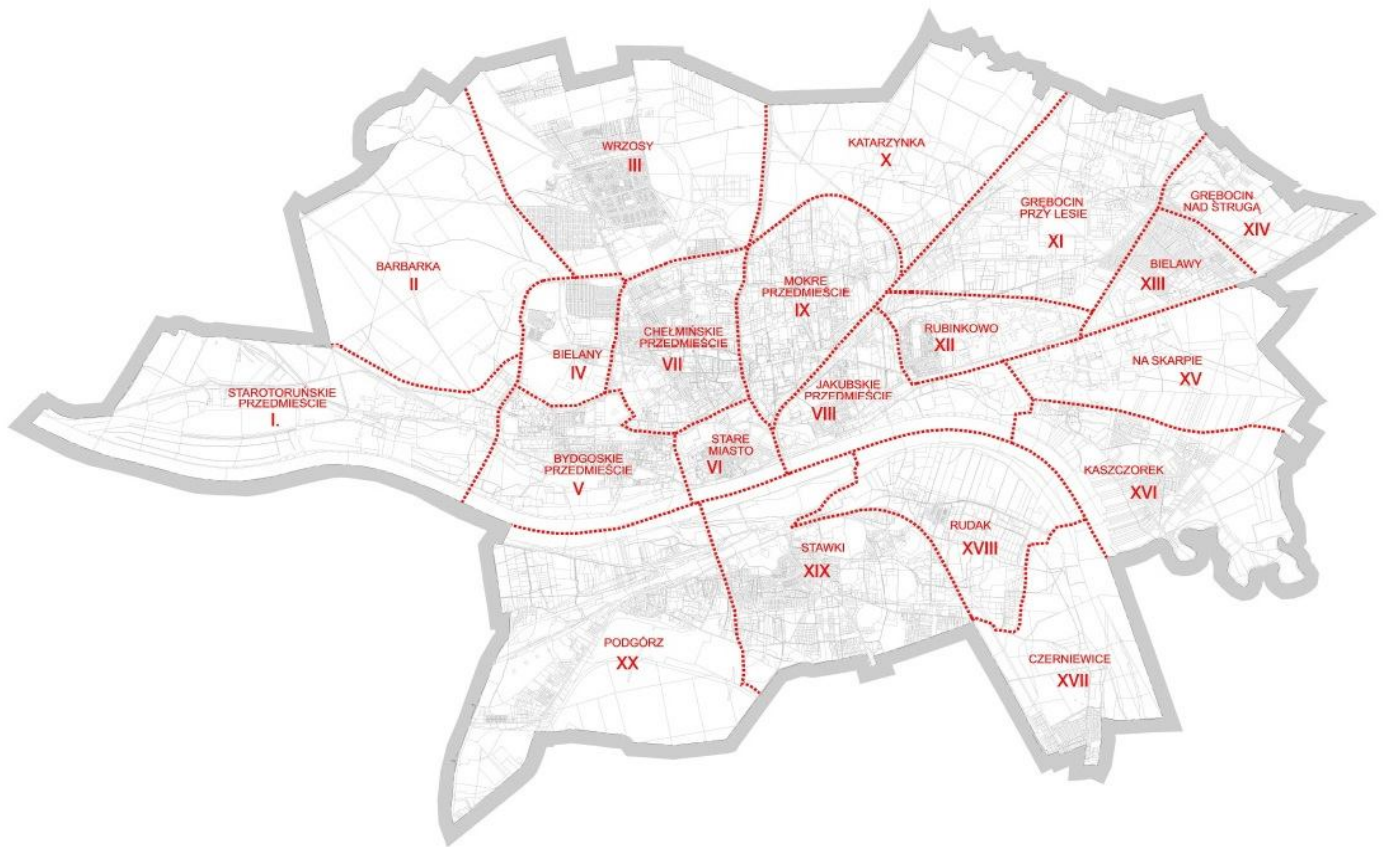
Zestawienie wielkości i liczby osób zamieszkujących poszczególne jednostki urbanistyczne przedstawiono w *Tabeli 6*, natomiast lokalizację jednostek na mapie miasta zaprezentowano na *Rysunku 11*.

Tabela 6. Zestawienie jednostek urbanistycznych

Lp.	Nazwa jednostki	Powierzchnia (ha)	Udział w pow. ogół.	Liczba mieszkańców ²³	Udział w liczbie ogół.
1	Starotoruńskie Przedmieście	992,3	8,6%	258	0,1%
2	Barbarka	1 027	8,9%	7	0,0%
3	Wrzosa	1 026,5	8,9%	13 864	7,1%
4	Bielany	233,3	2%	5 770	3%
5	Bydgoskie Przedmieście	467,9	4%	26 291	13,5%
6	Stare Miasto	154,6	1,3%	6 089	3,1%
7	Chełmińskie Przedmieście	421,2	3,6%	35 778	18,4%
8	Jakubskie Przedmieście	422	3,7%	8 913	4,6%
9	Mokre Przedmieście	475,4	4,1%	15 208	7,8%
10	Katarzynka	755,1	6,5%	21	0,0%

²³Ogólna liczba mieszkańców równa się sumie osób zameldowanych na pobyt stały i czasowy. Łącznie liczba osób zameldowanych wynosi 194 775.

11	Grębocin przy Lesie	725,1	6,3%	1 606	0,8%
12	Rubinkowo	256,7	2,2%	25 398	13%
13	Bielawy	202,3	1,7%	2 915	1,5%
14	Grębocin nad Strugą	251,7	2,2%	3 168	1,6%
15	Na Skarpie	566,8	4,9%	23 890	12,3%
16	Kaszczorek	632,3	5,5%	2 472	1,3%
17	Czerniewice	501,7	4,3%	2 249	1,2%
18	Rudak	551,1	4,8%	1 374	0,7%
19	Stawki	762,7	6,6%	9 181	4,7%
20	Podgórz	1 146,5	9,9%	10 323	5,3%
RAZEM		11 572,2	100 %	194 775	100%

Rysunek 11. Podział miasta na jednostki urbanistyczne (opracowanie MPU)

Przedstawiony podział odwołuje się do tego, zastosowanego w LPR-T. Zbieżność granic pozwala na dokonanie porównań stanu występującego w poszczególnych jednostkach urbanistycznych na przestrzeni lat. Ułatwia on monitorowanie postępów założonych celów, skuteczność podjętej interwencji oraz ewentualną korektę kierunków działań. Nawiązuje do specyfiki rewitalizacji, jako skomplikowanego i długoletniego procesu, który zainicjowany przez gminę, powinien być kontynuowany przez lokalną społeczność. Ponowne posłużenie się podczas analiz 20 jednostkami urbanistycznymi, zapewnia więc porównywalność danych.

Zastosowanie powyższego podziału przestrzeni Torunia wynika również z faktu, że Toruń, jako miasto posiadające mniej niż 300 tys. mieszkańców nie ma administracyjnie ustalonych dzielnic. Gmina Miasta Toruń, jako koordynator procesu rewitalizacji sukcesywnie zbiera i korzysta z pozyskanych od działów Urzędu Miasta Torunia (dalej: UMT) i jednostek podległych gminie danych stanowiących niezbędny element do wykonania analiz poszczególnych części miasta. Odniesienie się do tej samej delimitacji Torunia, ustalonej w latach poprzednich na potrzeby opracowania LPR-T ułatwiłoby podmiotom agregację danych zarówno na potrzeby sporządzenia nowego toruńskiego programu rewitalizacji, jego aktualizacji, jak i monitorowania postępu w osiągnięciu założonych celów.

Nie bez znaczenia jest fakt, że zastosowany podział nawiązuje do historycznych uwarunkowań i pełnionych funkcji oraz odpowiada istniejącym powiązaniom funkcjonalnym. Ponadto, instrumentem uzupełniającym działania rewitalizacyjne jest Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność. Diagnoza, którą sporządzono na potrzeby Lokalnej Strategii Rozwoju, dokumentu regulującego prowadzenie działań społecznych na obszarach wymagających interwencji w tym zakresie, została sporządzona z zastosowaniem opisywanego podziału.

Rozbicie miasta na niewielkie jednostki strukturalne, np. osiedla, czy małe kwartały przestrzenne, mogłoby prowadzić do wydzielenia w każdej z nich obszarów, na których należałoby przeprowadzić działania modernizacyjno-remontowe. Należy jednak zaznaczyć, że nie każdy obszar, na którym, występują zaniechania remontowe, niska estetyka, czy problemy społeczne jest przestrzenią nadającą się do rewitalizacji. Są nimi natomiast obszary, na których negatywne zjawiska występujące w różnych sferach życia i działalności kumulują się, wywołując stan kryzysowy. Ideą rewitalizacji jest koncentracja terytorialna oraz finansowa działań, mająca na celu osiągnięcie trwalszego i szybszego efektu. Podział miasta na mniejsze obręby, a co za tym idzie wydzielenie w nich miejsc dysfunkcyjnych, mógłby prowadzić do rozproszenia środków, wywołując tylko chwilowy, tymczasowy efekt.

4.2 Charakterystyka poszczególnych jednostek

1. Starotoruńskie Przedmieście

Obszar znajduje się w zachodniej części miasta, zlokalizowany jest pomiędzy granicą administracyjną miasta, Wisłą, planowaną trasą średnicową i ul. Szosa Okrężna. Nazwa pochodzi od sąsiadującej z Toruniem miejscowości Stary Toruń, która jest miejscem pierwotnej lokalizacji miasta (wówczas osady krzyżackiej). Główną osią jednostki jest trasa wylotowa w kierunku Bydgoszczy (ul. Szosa Bydgoska). Jego obszar wynosi 992,3 ha i jest zamieszkały przez 258 osób.

Podstawową funkcją Starotoruńskiego Przedmieścia była w XX w. funkcja przemysłowa, z wielkimi zakładami, nadającymi przemysłowy charakter całemu miastu (*Polchem, Merinotex, Towimor*). Wraz z upadkiem przemysłu jej charakter uległ przemianom.

Zabudowa koncentruje się po północnej stronie Szosy Bydgoskiej oraz w okolicy akwenu Portu Drzewnego, który będzie przystosowany dla rozwoju funkcji rekreacyjno-sportowych i ewentualnego gospodarczego wykorzystania szlaku wodnego rzeki Wisły. W tym celu planuje się rozwój transportu publicznego poprzez przedłużenie linii tramwajowej do Portu Drzewnego. W miejscach terenów poprzemysłowych planuje się rozwój nowoczesnych form działalności gospodarczych, w szczególności funkcji logistyczno-magazynowych i biurowych. Znajdują się tu: Miejska Oczyszczalnia Ścieków „Centralna”, Castorama, Motoarena oraz Sanktuarium pw. NMP Gwiazdy Nowej Ewangelizacji i św. Jana Pawła II.

2. Barbarka

Jednostka znajduje się w północno-zachodniej części miasta. Zlokalizowana jest pomiędzy granicą administracyjną miasta, linią kolejową Toruń Północny-Olek, oraz ul. Polną i ul. Szosa Okrężna. Sąsiaduje z Wrzosami, Bielanami i Starotoruńskim Przedmieściem. Jej obszar wynosi 1 027 ha i jest zamieszkały przez 7 osób.

Na jej terenie znajdowały się w przeszłości Leśnictwo i Nadleśnictwo Barbarka. Jest słabo zabudowany, a powierzchnię w większości pokrywają lasy i łąki. Lasy stanowią fragment kompleksu tzw. „Puszczy Toruńsko-Bydgoskiej”. Na Barbarce znajdują się specjalne obszary ochrony siedlisk Natura 2000 Leniec. W granicach jednostki występują złoża kopalin. Przestrzeń Barbarki pełni dla mieszkańców przede wszystkim funkcje rekreacyjne i wypoczynkowe. Dawna leśniczówka została zagospodarowana na szkołę leśną –

„Osada Barbarka” – prowadzącą zajęcia z zakresu edukacji przyrodniczej. Wokół budynków znajdują się tereny rekreacyjne z wieloma atrakcjami, m. in.: parkiem linowym, placem zabaw, stawem, boiskami, miejscem campingowym. Jest to miejsce, gdzie często organizowane są imprezy plenerowe (festyny ekologiczne, zjazdy rowerowe, biegi na orientację) oraz imprezy dziecięce i okolicznościowe. W przyszłości planuje się utrzymać funkcje edukacyjne Osady, a sąsiadujące z zabudową mieszkaniową lasy, zagospodarować pod kątem osiedlowej penetracji rekreacyjnej. Obszar jest wartościowy pod względem zabytkowym, zlokalizowane są tu elementy zewnętrznego pierścienia fortyfikacji Twierdzy Toruń. Ponadto występują tu miejsca pamięci historycznej, m. in. Pomnik Ku Czcii Pomordowanych, czy Miejsce Kaźni Ofiar Hitlerizmu. Północno-centralną część tej jednostki zajmuje lotnisko sportowe Aeroklubu Pomorskiego.

3. Wrzosa

Jednostka znajduje się w północno-zachodniej części miasta, pomiędzy granicą administracyjną, linią kolejową Toruń Północny–Olek i ul. Grudziądzka. Graniczy z Barbarką, Bielanami, Chełmińskim i Mokrym Przedmieściem oraz Katarzynką. Główną osią komunikacyjną jest ul. Szosa Chełmińska. Jego obszar wynosi 1 026,5 ha i jest zamieszkały przez 13 864 osoby.

Wrzosa to duże osiedle domów jednorodzinnych. Obszar bardzo intensywnie zabudowywał się w latach 70 XX w., kiedy to stworzono pracownikom rolnym bardzo atrakcyjne warunki nabycia prawa wieloletniej dzierżawy. Znajdują się tutaj obiekty powojenne – dwa forty: Fort V Karola Chodkiewicza i Fort VI Jaremy Wiśniowieckiego oraz duży teren po jednostce wojskowej Armii Radzieckiej (JAR – dawny skład amunicji i materiałów wybuchowych). Historycznie dzielnica pełniła funkcje rolnicze – w pierwszym etapie nadawania nazw ulicom, nazwy były wzorowane na faktycznie uprawianej wcześniej roślinie w danym miejscu. Na terenie Wrzosów zlokalizowano Zespół Szkół Muzycznych im. Karola Szymanowskiego. Jest to nie tylko miejsce pełniące funkcje edukacyjne, ale również rekreacyjne – odbywają się tam koncerty muzyki klasycznej.

Obecnie dominuje funkcja mieszkaniowa, ulokowana w centralno-wschodniej części jednostki z zabudową jednorodziną. W części zachodniej obszar dobrze skomunikowany, z wykształconą siecią dróg, w części wschodniej wykazuje duże braki w zagospodarowaniu (do niedawna teren zamknięty JAR, dziś pełniący funkcje mieszkalne).

W przyszłości na tym terenie planuje się m. in. urządzenie zieleni towarzyszącej obiektom fortecznym, kształtowanie publicznych terenów rekreacyjnych i edukacyjnych oraz utrzymanie i rozwój sieci linii autobusowych oraz transportu szynowego.

4. Bielany

Obszar znajduje się w centralnej części miasta pomiędzy ul. Szosa Okrężna, ul. Polna, ul. Św. Józefa i ul. Gagarina. Od wschodu graniczy z Chełmińskim Przedmieściem, od południa z Bydgoskim Przedmieściem, na północ od Bielan znajdują się Wrzosey a na zachód – Barbarka i Starotoruńskie Przedmieście. Jego obszar wynosi 233,3 ha i jest zamieszkały przez 5 770 osób.

Pierwotnie była to osada, założona w XVII w. Nazwa jednostki pochodzi prawdopodobnie od charakteru okolicznych gleb bądź istniejących tu niegdyś bielników, w których bielono воск i płótno. Już w czasach średniowiecznych Bielany były miejscem, z którego wodę pitną czerpał Toruń, a w latach 1893-1894 powstała tu nowoczesna stacja wodociągów.

W latach 60. XX w. został oddany do użytku Wojewódzki Szpital Zespolony im. L. Rydygiera. Obszar ten spełnia wielorakie role o znaczeniu ponadlokalnym: przede wszystkim edukacyjną (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, szkoły i przedszkola) oraz z zakresu ochrony zdrowia (szpital wojewódzki). Wśród funkcji o charakterze lokalnym, dominuje funkcja mieszkaniowa. Zabudowa tej jednostki jest zróżnicowana, występują tu duże osiedla mieszkaniowe (jedno- i wielorodzinne: Osiedle Św. Józefa, Osiedle Św. Klemensa, Osiedle Uniwersyteckie – campus, Osiedle Przy Lesie i Brzezina), zwarty kompleks szpitalny oraz uniwersytecki, oddzielone od siebie terenami zielonymi. Najważniejszym elementem przestrzennym jest jednak miasteczko uniwersyteckie Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (rektorat z aulą, Biblioteka Główna, kilka Wydziałów) oraz zabudowa szpitala. Atutem tego miejsca są duże połacie terenów zieleni, w tym założenie parkowe przy „Dworze Prezydentówka” przy ul. Grunwaldzkiej 64 oraz bardzo dobre skomunikowanie jednostki z pozostałą częścią miasta (transport publiczny, ścieżki rowerowe).

5. Bydgoskie Przedmieście

Jednostka obejmuje fragment centralnej części miasta, ograniczonej ul. Szosa Okrężna, ul. Gagarina, ul. Kraszewskiego, Al. Jana Pawła II wraz z mostem i osią nurtu rzeki Wisły. Jej główną osią komunikacyjną jest ul. Mickiewicza i ul. Bydgoska. Graniczy

od zachodu z Starotoruńskim Przedmieściem, od północy z Bielanami i Chełmińskim Przedmieściem, od wschodu ze Starówką, a od południa z Wisłą. Zajmuje teren o powierzchni 467,9 ha i zamieszkiwany jest przez 26 291 osób.

Dawniej było to przedmieście Torunia, położone wzdłuż szlaku transportowego w kierunku na Bydgoszcz, skąd wywodzi się jego nazwa. Było to pierwsze osiedle kompleksowo zabudowane na taką skalę poza granicami Starego Miasta. Obok Starówki jest to najefektowniejsza i najbardziej bogata w zabytki jednostka.

Od początków istnienia jego podstawową funkcją była funkcja mieszkalna uzupełniana rekreacyjną. W latach późniejszych (pod zaborami) miała również znaczenie wojskowe. Postrzegana była, jako prestiżowa dzielnica elit. Zabudowa, skupiona głównie wzdłuż ulicy Bydgoskiej, wyróżniała się atrakcyjnymi domami, często o charakterze willowym – osiedlała się tu najzamożniejsza część mieszkańców Torunia: fabrykanci, kupcy, oficerowie, wyżsi urzędnicy i inteligencja.

Przedmieście to charakteryzowało się dobrym rozplanowaniem oraz uzbrojeniem terenu. Miejsce to zamieszkiwali również mieszkańcy o niższym statusie społecznym, skupieni w zabudowie stojącej wzdłuż ul. Rybaki. W jej pobliżu uruchomiono bowiem w 1888 r. stocznię i port zimowy.

W okresie powojennym wzrosła rola przemysłowa jednostki, a wraz z nią funkcja mieszkalna, powstały nowe osiedla mieszkalne przy ul. Reja i ul. Krasińskiego. Wówczas była to najlepiej wyposażona w obiekty kulturalne, oświatowe, sportowe i lecznicze dzielnica miasta. Zlokalizowano tu szereg obiektów uniwersyteckich i szpital specjalistyczny przy ul. Mickiewicza. Jednak rozpoczęte przemiany w strukturze społecznej były przyczyną późniejszego upadku Bydgoskiego - kamienice zabierano prawowitym właścicielom (kapitalistom), a w ich miejsce wprowadzano klasę robotniczą, napędzającą gwałtownie rozwijający się przemysł Torunia. Doprowadziło to do dekapitalizacji zasobu mieszkaniowego. Obecnie trwa żmudny proces wykupu, reprivatyzowania i modernizowania kamienic, co powoli przywraca świetność dzielnicy.

Bydgoskie posiada bardzo zróżnicowaną zabudowę i wiele oblicz – na południu znajdują się nadwiślańskie tereny rekreacyjne wraz z parkiem, natomiast w kwartałach pomiędzy ul. Bydgoską (na południu) a ul. Broniewskiego i Kraszewskiego (na północy) znajduje się historyczna, najcenniejsza ale i zdegradowana zabudowa mieszkaniowa. W znacznej części tego obszaru zlokalizowane są reprezentacyjne, zabytkowe kamienice (wzdłuż ul. Słowackiego), a także zabudowa szachulcowa.

Obecnie, zabudowa zabytkowa jest częściowo uzupełniana nowymi „plombami” (kamienice, budynki wielorodzinne).

Obszar jest dość dobrze skomunikowany z pozostałą częścią miasta.

Ważnym przestrzennie elementem, obok zwartych zespołów mieszkaniowych, jest Park Miejski (najstarszy publiczny park na ziemiach polskich) oraz Ogród Zoobotaniczny. Bydgoskie posiada wiele zabytkowych budynków (32 indywidualnie wpisane do rejestru zabytków i 511 do Gminnej Ewidencji Zabytków). Jego układ urbanistyczny został wpisany do wojewódzkiego kujawsko-pomorskiego rejestru zabytków. Do najciekawszych historycznych obiektów należą kamienice szachulcowe przy ul. Bydgoskiej 50,52, hala wystawowa, obecnie zajmowana przez Targi Toruńskie Sp. z o. o. Na terenie osiedla funkcjonuje miejskie schronisko dla zwierząt, Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Caritas Toruń Diecezji Toruńskiej, zajezdnia tramwajowa, Zakład Energetyczny, CH „Plaza”. Jednostka jest dobrze wyposażona w obiekty edukacyjne (szkoły, przedszkola) i liczne placówki handlowe, co współgra z jej charakterem.

W wyniku analiz miasta przeprowadzonych na potrzeby LPR-T, Bydgoskie Przedmieście uznano za tzw. „obszar zdegradowany”, który objęto działaniami rewitalizacyjnymi. W ramach prowadzonych działań „naprawczych” zrealizowano projekty polegające m.in. na zagospodarowaniu terenu Parku Miejskiego, Ogródu Zoobotanicznego, czy przestrzeni publicznej ul. Mickiewicza.

W przyszłości planuje się dalszy rozwój funkcji rekreacyjnych w oparciu o Park Miejski, błonia nadwiślańskie, tereny leśne Rudelki i Piekarskich Gór, a także wzmocnienie usług turystycznych w rejonie Portu Zimowego.

6. Stare Miasto

Zajmuje centralną część miasta, pomiędzy osią nurtu rzeki Wisły, Al. Jana Pawła II, ulicami Czerwona Droga, Odrodzenia, Przy Kaszowniku i od Pl. Pokoju Toruńskiego odcinkiem linii kolejowej w rejonie dworca Toruń Miasto. Stanowi historyczne centrum zabudowy miasta, wokół którego przebiegał dotychczasowy rozwój przestrzenny miasta. Jej główną osią skupiającą aktywność mieszkańców i turystów jest ul. Szeroka. Zajmuje teren o powierzchni 154,6 ha i zamieszkiwany jest przez 6 089 osoby.

Stare Miasto to turystyczne i kulturalne centrum miasta i regionu. Najefektowniejsza i najbogatsza w zabytki jednostka urbanistyczna Torunia. Lista występujących tu zabytków jest bardzo długa, z ruinami Zamku Krzyżackiego i gotyckimi kościołami na czele.

W 1997 r. Zespół Staromiejski, w granice którego wchodzi Stare i Nowe Miasto, został ujęty na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Obszar ten pełni szeroką gamę funkcji: kulturowe, turystyczne, rekreacyjne, administracyjne, handlowe, mieszkaniowe, usługowe.

Teren ten jest bardzo dobrze skomunikowany. Przy Al. Solidarności i Dworcu Miasto zlokalizowano węzły przesiadkowe z liczną siecią linii autobusowych i tramwajowych. Polityka transportowa na tym obszarze dąży do priorytetyzacji ruchu pieszego, rowerowego i transportu publicznego.

Jednostka ta jest celem podróży olbrzymiej liczby turystów z kraju i zagranicy, centrum kulturalnym miasta, gdzie odbywają się liczne festiwale, koncerty oraz imprezy plenerowe, gdzie znajdują się kina, muzea, galerie i teatry.

Starówka posiada wiele punktów gastronomicznych i lokali rozrywkowych. Miejsce to pełni również funkcje administracyjne (Urząd Miasta Torunia, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego). Niegdyś prężnie działające centrum handlowe, w ostatnich latach utraciło swoje znaczenie na rzecz dużych galerii handlowych i supermarketów.

Ważnym atutem Starówki jest bezpośrednie sąsiedztwo rzeki Wisły i Bulwaru Filadelfijskiego, miejsca wypoczynku i rekreacji.

7. Chełmińskie Przedmieście

Zajmuje fragment centralnej części miasta pomiędzy terenami kolejowymi, ul. Grudziądzką, ul. Przy Kaszowniku, ul. Czerwona Droga, ul. Kraszewskiego, odcinkiem ul. Bema, ul. Balonową i ul. św. Józefa. Jej głównymi osiami komunikacyjnymi jest ul. Szosa Chełmińska i ul. Grudziądzka. Zajmuje teren o powierzchni 421,2 ha i zamieszkiwany jest przez 35 778 osób.

W czasach historycznych rozwijało się jako przedmieście Torunia, położone wzdłuż ważnego szlaku handlowego do Chełmna (skąd pochodzi nazwa tej jednostki). Powstałe osiedle stanowiło niegdyś podmiejskie tereny miasta Torunia, obecnie wchłonięte w zwartą zabudowę miejską.

Chełmińskie Przedmieście rozwijało się od XIII wieku. Było to największe przedmieście dawnego Torunia, zajęte przez rzemieślników ze swoimi targami i kramami, jednak najważniejszą funkcją była funkcja rolnicza z dominującymi w przestrzeni wieloma ogrodami. W XIX w. Chełmińskie zabudowywane było przeważnie parterowymi domkami jednorodzinnymi, początkowo skoncentrowanymi wzdłuż Szosy Chełmińskiej.

Zamieszkiwane było przede wszystkim przez ludność robotniczą. Na obszarze Chełmińskiego znajduje się obszar problemowy o nazwie „Kozackie Góry”.

W okresie powojennym zwiększono znaczenie funkcji mieszkalnej Przedmieścia Chełmińskiego. Utworzono m.in. osiedla „Zjednoczenia” i „Tysiąclecia”. Powiększono też powierzchnię obszarów zalesionych, aby rozwinąć funkcję wypoczynkową i rekreacyjną dzielnicy.

Obecnie jest to jednostka o dużej powierzchni i o zróżnicowanym charakterze, zabudowana przede wszystkim budynkami mieszkaniowymi (wielo- i jednorodzinny). Na obszarze tym występują zarówno budynki nowe, uzupełniające wolną przestrzeń miejską, obiekty z okresu PRL, międzywojnia, jak i XIX-wieczne budownictwo szachulcowe (głównie wzdłuż ul. Podgórnej).

Ze względu m.in. na bliskie sąsiedztwo Starego Miasta, Chełmińskie jest atrakcyjne jako miejsce zamieszkania. Znajdują się tu obiekty użyteczności publicznej: szkoły, przedszkola, placówki handlowe (Galeria Arpol), kilka hoteli i placówki medyczne, Komenda Miejska Policji, multiplex Cinema City, obiekty sportowe (lodowisko Tor-Tor, hala sportowo-widowiskowa „Arena Toruń”, stadion miejski). Na Chełmińskim zlokalizowane są również: zajezdnia autobusowa, sektor usługowo-magazynowy oraz Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania Sp. z o.o.

8. Jakubskie Przedmieście

Obszar ograniczony jest osią nurtu rzeki Wisły, odcinkiem linii kolejowej w rejonie dworca Toruń Miasto, odcinkami linii kolejowej 353 Poznań Wsch.-Skandawa, ul. Wschodnią, ul. Szosa Lubicka, ul. Przy Skarpie i ul. Wianki. Główną osią komunikacyjną jest ul. Lubicka i ul. Szosa Lubicka. Zajmuje teren o powierzchni 422 ha i zamieszkiwany jest przez 8 913 osób.

Jednostka stanowiła dawne przedmieście Torunia, przynależącego już od czasów średniowiecza do parafii pod wezwaniem św. Jakuba z Nowego Miasta, części Torunia, założonej w 1264 r. Źródłem nazwy może być brama św. Jakuba – stanowiąca część średniowiecznych fortyfikacji Torunia, jedna z 12 bram miejskich, wychodząca na północny wschód²⁴.

²⁴ <http://www.turystyka.torun.pl/art/284/bramy-2.html>

Przedmieście przyłączono administracyjnie do miasta w XIX w. W czasach historycznych obszar ten miał charakter przemysłowy i składowy, obecnie w dużej części pełni funkcje mieszkalne.

W XIX w. Jakubskie Przedmieście głównie zamieszkane było przez robotników. Czynnikiem wywołującym skupianie się ludności na tym terenie stała się wybudowana w 1840 r. nowa szosa (ul. Lubicka) biegnąca w kierunku Olsztyna. Ludność osiedlała się głównie wzdłuż tej ulicy. Budowa mostu kolejowego w 1871 r. i rzeźni w 1885 r. przyczyniały się do dalszego zwiększenia napływu ludności i dalszej rozbudowy jednostki.

W okresie powojennym, Jakubskie Przedmieście pozostawało dzielnicą o charakterze przemysłowym i składowym. Z czasem zwiększono pięciokrotnie powierzchnię terenów przemysłowych, budując m.in. Pomorskie Zakłady Wytwórcze Aparatury Niskiego Napięcia, Toruńskie Zakłady Materiałów Opatrunkowych, a także Zakład Włókien Sztucznych „Elana”. Stopniowo likwidowano liczne wówczas łąki, pastwiska i grunty orne, rozbudowując funkcje mieszkalne, a w dalszej kolejności punkty handlowe i usługowe. Zabudowa skupiała się wzdłuż zmodernizowanej ul. Lubickiej, łączącej centrum z nowo powstałym Rubinkowem.

Najdalej wysunięte na wschód tereny Jakubskiego nadal pełnią funkcje przemysłowe i składowe. Aktualnie następują przekształcenia terenów poprzemysłowych na funkcje usługowe i mieszkaniowe, na przykład: Piernikowe Osiedle. Funkcjonuje tu kilkanaście dużych firm, w tym kilka międzynarodowych koncernów z siedzibami w Toruniu (Nestle, Fabryka Cukiernicza Kopernik, Rejon Gazowniczy Toruń, Energa), a także CH Copernicus.

Jednostka posiada również dobre zaplecze do pełnienia funkcji rekreacyjnych. W zachodniej części występuje park „Glazja”, a od południa skarpa wiślana. Dodatkowo, w północnej części istnieje zespół obiektów wojskowych: Centrum Szkolenia Artylerii i Uzbrojenia.

W 2013 r. na Jakubskim, w osi północ-południe utworzono nową przeprawę mostową przez rzekę Wisłę w osi ul. Wschodniej. Dzięki temu Toruń zyskał drugi most, dzięki któremu znacznie usprawniło się skomunikowanie miasta.

9. Mokre Przedmieście

Zajmuje teren pomiędzy ul. Grudziądzką, torami kolejowymi Toruń Północ-Toruń Wschodni a odcinkiem linii kolejowej Poznań Wsch.-Skandawa. Dawniej była to sąsiadująca z Toruniem wieś Mokre, założona w XIII w. Prowadzone w latach 70 i 80 XIX w. prace fortyfikacyjne przyciągnęły wiele zatrudnionych przy nich osób nie tylko

do Torunia, ale również na teren Mokrego, będącego w tym czasie nadal gminą samodzielną i niezależną od Torunia. Obszar zajmuje 475,4 ha i jest zamieszkały przez 15 208 osób.

W kilku punktach powstały obiekty wojskowe, wymagające budowy dodatkowych połączeń komunikacyjnych między wsią a Toruniem. Wieś Mokre została przyłączona do miasta w 1906 r. Okres międzywojenny doprowadził do potężnego rozwarstwienia społecznego. Mokre było ubogie i wykazywało najniższy stopień zainwestowania (brakowało urządzeń komunalnych, sieci wodnokanalizacyjnej), a tereny o charakterze przemysłowym i składowym zazębiały się z zabudową mieszkaniową i ogrodami. Znajdujące się na północy dzielnicy wydmy (obecnie osiedle „Pod Dębową Górą”) skupiały najuboższą ludność, żyjącą w substandarowych warunkach.

Historycznie, jednostka pełniła funkcje rolnicze – funkcjonowały tu sady, łąki i ogrody kwiatowe, co zmieniło się w okresie powojennym, kiedy Mokre przewidziano jako dzielnicę przemysłową i składową. Na początku XX w. we wschodniej części dzielnicy powstał budynek młyna parowego, tzw. „Młyn Richtera”, rozbudowany w latach 20 XX w. Od 2012 r. adaptowano go na „Centrum Nowoczesności Młyn Wiedzy” i Inkubator Technologiczny. Z biegiem czasu i napływu ludności wzrastała funkcja mieszkalna jednostki (wybudowano osiedla mieszkaniowe: „Chrobrego”, „Dekerta” i „Hanki Sawickiej”).

Obecnie znajdują się tu wielorodzinne osiedla mieszkaniowe, zespoły kamienic oraz wolno stojące domy jednorodzinne. Towarzyszą im zabudowania o charakterze składowym/magazynowym. Jednostka nie posiada wystarczającej liczby obiektów usługowych oraz przestrzeni o charakterze rekreacyjnym. W jej granicach można wyróżnić dwie strefy funkcjonalne z dominującą funkcją: południowa – mieszkaniowa i północna – składowa.

Na terenie jednostki znajduje się CH Kometa, jedno z niewielu obiektów handlowo-usługowych na tym obszarze. W przyszłości planuje się poprawę skomunikowania Mokrego Przedmieścia poprzez rozwój układu drogowego oraz transportu publicznego, a także rozbudowę systemu ścieżek rowerowych. W sporządzanym projekcie zmiany *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Torunia* wprowadza się możliwość zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej na obszarze pomiędzy ul. Polną a ul. Pod Dębową Górą.

10. Katarzynka

Północna część Torunia, zajmuje teren pomiędzy ul. Grudziądzką, granicą administracyjną miasta, odcinkiem linii kolejowej Poznań Wsch.-Skandawa i odcinkiem linii

kolejowej Toruń Wschodni-Toruń Północ. Obszar zajmuje 755,1 ha i jest zamieszkały przez 21 osób.

Katarzynka była dawniej folwarkiem, który w XVIII w. przekształcił się w osiedle stanowiące przedmieście Torunia. Obszar o jednorodnej funkcji – ze względu na działające tu miejskie składowisko odpadów komunalnych nie rozwinęły się funkcje związane z mieszkalnictwem. Mimo, że część terenu została zagospodarowana obiektami przemysłowymi i składowymi, nadal występują tu duże powierzchnie niezabudowanych powierzchni zieleni. W związku z małym zróżnicowaniem funkcji, obszar jest słabo skomunikowany z pozostałą częścią miasta. W części południowo-wschodniej znajduje się Centralny Cmentarz Komunalny.

11. Grębocin przy Lesie

Obszar zajmuje północno-wschodnią część miasta, zlokalizowany jest pomiędzy linią kolejową Poznań Wsch.-Skandawa, granicą administracyjną miasta, ul. Olsztyńską oraz północnym skrajem Rubinkowa. Pierwotnie Grębocin był samodzielną wsią, założoną w XIV w. wzdłuż szlaku handlowego do Golubia, Brodnicy i Olsztyna. W granice Torunia włączono go w 1976 r. Przez jednostkę przepływa Struga Toruńska, rozdzielająca się przy grobli na Strugę Lubicką i ciąg dalszy Strugi Toruńskiej. Obszar zajmuje 725,1 ha i jest zamieszkały przez 1 606 osób.

Obecnie teren pełni funkcje przemysłowe i komunalne (Boryszew SA Oddział Elana w Toruniu, EDF Toruń, hurtownie budowlane, cegielnie). Przestrzennie dominuje do niedawna prężnie działający zakład przemysłowy o znaczeniu krajowym i międzynarodowym – Elana (wraz z całym zespołem obiektów przemysłowych w centrum jednostki) oraz elektrociepłownia. W południowej części znajdują się ogródki działkowe, tworzące strefę buforową pomiędzy dużym osiedlem mieszkaniowym Rubinkowo a Elaną. W części wschodniej (przy ul. Olsztyńskiej) niewielkie zgrupowanie wolnostojącej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z XX w.

Część północna zdominowana jest przez hurtownie, składy i magazyny. Na obszarze tym występuje niedobór obiektów pełniących funkcje publiczne. Obszar jest słabo skomunikowany z resztą miasta. Znajduje się tu ważny ośrodek ochrony zdrowia – Lecznica Citomed.

12. Rubinkowo

Obejmuje obszar miasta pomiędzy odcinkiem planowanej trasy średnicowej, ul. Olsztyńską, ul. Szosa Lubicka i ul. Wschodnią. Główna arteria komunikacyjna to ul. Szosa Lubicka i ciąg ul. Rydygiera – Łyskowskiego – Dziewulskiego, przechodzący przez środek osiedla mieszkaniowego. Od północy graniczy z terenami przemysłowymi (Elana), od zachodu z Przedmieściami Jakubskim i Mokrym, od wschodu z Bielawami a od południa z osiedlem Na Skarpie i terenami nadwiślańskimi. Rubinkowo jest jedną z największych dzielnic pod względem liczby mieszkańców (25 398) i zajmuje 256,7 ha.

Rubinkowo funkcjonowało jako samodzielna wieś, założona w XVIII w. (dawne posiadłości Jakuba Kazimierza Rubinkowskiego), przyłączone do Torunia w 1950 r. z przeznaczeniem pod silny rozwój funkcji mieszkaniowej. Celem było sprostanie zapotrzebowaniu na mieszkania dla olbrzymiej wówczas rzeszy pracowników przemysłu.

Obszar dzieli się na Rubinkowo I i Rubinkowo II. Prace nad budową osiedla rozpoczęły się w latach 70 XX w. W początkowym etapie słabo skomunikowany teren, o niewystarczającej infrastrukturze publicznej i komunalnej, z brakami w punktach usługowych i komercyjnych. Obecnie dobrze wykształcone centrum handlowo-usługowe (targowisko Manhattan, duże sklepy sieciowe), przedszkola i szkoły. Rubinkowo posiada dobre połączenie komunikacyjne z pozostałymi dzielnicami, ale brak w nim wyraźnej dominanty przestrzennej, poza wysoce intensywną zabudową mieszkaniową (powierzchnia zabudowana blokami i wieżowcami z wielkiej płyty). Cechą charakterystyczną jest układ drogowy, zaprojektowany w układzie sześcioboku. W przyszłości planuje się budowę linii tramwajowej łączącej linię tramwajowe w ul. M. Skłodowskiej-Curie i ul. Szosa Lubicka, a także rozwój systemu ścieżek rowerowych.

13. Bielawy

Wschodnia część miasta, od zachodu graniczy z Rubinkowem, od północy i wschodu z Grębocinem, od południa z osiedlem Na Skarpie. Obszar zawarty pomiędzy ul. Olsztyńską, linią kolejową Toruń Wschodni-Lipno i ul. Szosą Lubicką. Nazwa pochodzi najprawdopodobniej od gleb bielcowych. Obszar zajmuje powierzchnię 202,3 ha i jest zamieszkały przez 2 915 osób.

Przez Bielawy przepływa Struga Lubicka. Jednostka o wyraźnie wykształconych strefach przestrzennych. W części południowej znajdują się wielkopowierzchniowe obiekty handlowe. Jest to Toruńskie Centrum Handlowe BIELAWY z kilkoma supermarketami, apteką, placówkami usługowymi, galerią handlową i parkingami. Dobrze wykształcona

struktura z wyraźnym podziałem na dwie strefy. W części północnej przeważa zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna wraz z infrastrukturą towarzyszącą (pocztą, sklepami, kościołem; w ostatnich latach wprowadzono tu nową zabudowę zwartego osiedla domów szeregowych), w części południowej centrum handlowe, Straż Pożarna i tereny zieleni.

Występują także niewielkie skupiska drzew i tereny parkowe.

14. Grębocin nad Strugą

Leży w północno-wschodniej części Torunia, pomiędzy granicą administracyjną miasta, linią kolejową Toruń Wschodni-Lipno i ul. Olsztyńską. Obszar zajmuje powierzchnię 251,7 ha i jest zamieszkały przez 3 168 osób.

Jednostka jest słabo zagospodarowana, w niewielkim stopniu jest rozwinięta zabudowa jednostki. Przestrzennie wyróżnia się podział na dwie strefy: zachodnią – mieszkaniową (osiedle wielorodzinne TTBS, osiedle komunalne, prywatne nieruchomości) i wschodnią – magazynowo-składową.

W związku ze słabo rozwiniętą funkcją mieszkaniową, brakuje tam odpowiedniej infrastruktury towarzyszącej – sklepów, punktów usługowych, przychodni lekarskich. Część wschodnia i południowo-wschodnia zajęta jest przez duże centra logistyczne i magazyny.

15. Na Skarpie

Jednostka we wschodniej części miasta, ograniczona przez ul. Przy Skarpie, ul. Szosę Lubicką i granicę administracyjną. Główną osią komunikacyjną jednostki jest ul. Konstytucji 3 Maja. Obszar przyłączony do miasta w 1980 r., podobnie jak Rubinkowo z przeznaczeniem pod intensywną zabudowę mieszkaniową (wielorodzinną). Budowa osiedla zakończyła się wraz z początkiem lat 90 XX w. Obecnie znajduje się tu duże osiedle mieszkaniowe (566,8 ha) o liczbie ludności wynoszącej 23 890, z przestrzenią zabudowaną blokami i wieżowcami.

Jej charakter jest jednak odmienny od Rubinkowa, bowiem Na Skarpie od południa i wschodu sąsiaduje z terenami leśnymi, co pozwala okolicznym mieszkańcom na prowadzenie codziennej aktywności sportowej i rekreacyjnej, zapewnia miejsce spacerów i weekendowego wypoczynku. Jednostka posiada dobrze wykształconą infrastrukturę usługową i handlową (wiele marketów, targowisko, pawilony, hipermarket). Wyposażona jest w szkoły i przedszkola. Ważnym obiektem jest Wojewódzki Szpital Dziecięcy, jedna z najlepszych placówek tego typu w regionie. Obszar jest dobrze skomunikowany, w części wschodniej zlokalizowana została pętla tramwajowa.

16. Kaszczorek

Jednostka leży we wschodniej części miasta, ograniczona ul. Przy Skarpie, granicą administracyjną (rzeka Drwęca), rzeką Wisłą i ul. Wianki. Głównymi osiami komunikacyjnymi są ul. Przy Skarpie i Turystyczna. Obszar zajmuje powierzchnię 632,3 ha i jest zamieszkały przez 2 472 osoby.

Historycznie była to wieś założona w XIII w., należąca do dóbr biskupów kujawskich. Do Torunia Kaszczorek przyłączono w 1976 r. W latach 90 XX w. rozpoczął się proces intensywnego rozwoju zabudowy jednorodzinnej.

Obecnie jest to bardzo atrakcyjne i estetyczne osiedle mieszkaniowe, o dobrej lokalizacji (lasy, bliskość skarpy wiślanej). Znajduje się tu duża liczba terenów zielonych. Samo osiedle jest ciche i spokojne. Przestrzennie wyróżnia się skupisko zabudowy w centralnej części jednostki, z niezabudowanymi obszarami leśnymi na wschodzie i nadwiślanskimi terenami zalewowymi na południu. Jednostka posiada duże rezerwy terenowe dla dalszego rozwoju. Jednak przy dalszym zagospodarowaniu terenów należy zwrócić uwagę na tereny zalewowe leżące w bezpośrednim sąsiedztwie Wisły.

W przyszłości planuje się rozwój funkcji rekreacyjno-turystycznych w oparciu o przystanie wodne, ścieżki spacerowe i rowerowe na terenach leśnych i przywodnych rzek Wisły i Drwęcy.

17. Czerniewice

Znajdują się na lewym brzegu Wisły, w południowo-wschodniej części miasta. Sąsiadują z Kaszczorkiem i Rudakiem. Jednostka zajmuje powierzchnię 501,7 ha i jest zamieszkała przez 2 249 osób.

W czasach średniowiecznych był to majątek rycerski. Pod koniec XIX w. na tym terenie odkryto źródła wód mineralnych i od tego momentu Czerniewice były źródłem leczniczej solanki i ulubionym miejscem wypoczynku mieszkańców miasta, z bardzo dobrze rozwiniętą infrastrukturą (restauracja, zakład kąpielowy, uzdrowisko). Przyczyną upadku tej funkcji stała się likwidacja po pierwszej wojnie światowej granicy pomiędzy Toruniem a Ciechocinkiem, który zdominował Czerniewice i wygrał konkurencję lepszymi jakościowo źródłami mineralnymi. Po wojnie zlokalizowano tu folwark, który włączono w granice administracyjne Torunia w 1955 r.

Tradycyjna funkcja rolnicza została w drugiej połowie XX w. stopniowo wyparta przez funkcję mieszkaniową. Zabudowa koncentruje się w południowej części jednostki. Są to domy jednorodzinne z ogródkami. Układ przestrzenny tego osiedla zbliżony jest

do Kaszczorka. Jest to atrakcyjne i estetyczne osiedle o dobrych warunkach przyrodniczych (lasy, bliskość skarpy wiślanej, duża liczba terenów zielonych). Jednostka nie posiada jednak wystarczającej liczby obiektów użyteczności publicznej. Brakuje sklepów, punktów usługowych i punktów medycznych. Znajduje się tu szkoła i kościół (Parafia Matki Bożej Łaskawej) oraz osiedle mieszkaniowe „Solanki”.

18. Rudak

Lewobrzeżna jednostka, obejmuje część miasta pomiędzy odcinkiem linii kolejowej Toruń-Kutno, Małą Wiselką, osią nurtu rzeki Wisły, planowanymi odcinkami ulic w rejonie jeziora Nagus, ul. Włocławską i ul. Łódzką. Brak wyraźnie wykształconej osi komunikacyjnej. Obszar zajmuje 551,1 ha i jest zamieszkały przez 1 374 osoby.

Pierwotnie była to osada założona w XIV w., z czasem, wraz z rozbudową Twierdzy Toruń silnie przekształcona pod funkcje wojskowe (kompleks koszar). W XIX w. Rudak był już głównie dzielnicą koszarową (funkcja wojskowa). W granicach miasta jest od 1950 r.

Bardzo luźna zabudowa, ograniczająca się do budownictwa jednorodzinnego i kilku zakładów związanych z kopalnią iłów plejstocenijskich. Z tego powodu brak wyraźnie wykształconej funkcji tej jednostki, co jest efektem niekorzystnych warunków przyrodniczych (tereny zalewowe), które nie sprzyjają rozwojowi funkcji miejskich. Przestrzeń zdominowana jest przez ogródki działkowe, co wydaje się być optymalną formą zagospodarowania.

Najciekawsze obiekty na Rudaku to: Fort Kolejowy, Fort XV im. Henryka Dąbrowskiego, dawny cmentarz ewangelicki z XIX w. (ul. Rudacka) i Jezioro Nagus.

19. Stawki

Jednostka na lewym brzegu Wisły, obejmuje część miasta pomiędzy odcinkiem linii kolejowej Toruń-Kutno, Małą Wiselką, osią nurtu rzeki Wisły, planowaną trasą staromostową i granicą administracyjną. Główną osią komunikacyjną jest układ ulic Kujawskiej i Łódzkiej. Obszar zajmuje 762,7 ha i jest zamieszkiwany przez 9 181 osób.

Nazwa jednostki pochodzi od stawów i bagien, niegdyś często tu występujących. Do XIX w. dominująca była funkcja rolnicza. Jest to duża jednostka, znajdująca się w granicach miasta od 1950 r. Z początkiem lat 70 XX w. rozpoczął się intensywny rozwój zabudowy mieszkaniowej, głównie w centralnej części. W południowo-zachodniej części znajduje się poligon wojskowy (obszar zajęty przez wojskową bazę materiałowo-techniczną). We wschodniej części występuje zabudowa mieszkaniowa, głównie bloki mieszkalne.

W północnej części znajdują się zamknięte tereny kolejowe (okolice Dworca Toruń Główny), Kępa Bazarowa, wyspa na Wiśle, z rezerwatem przyrody i obszarem Natura 2000.

Sieć drogowa tej jednostki jest gęsta i dobrze wykształcona. Na Stawkach znajduje się miejskie kryte kąpielisko, szkoły, sporo obiektów handlowych i usługowych oraz duży zakład przemysłu spożywczego Lacpol.

Na Stawkach zlokalizowany jest też dworzec Toruń Główny, najważniejszy dla transportu kolejowego w mieście (pełni on rolę węzła kolejowego). W ostatnich latach przeszedł kompleksowy remont dzięki czemu podniosła się zarówno jego funkcjonalność, jak i walory estetyczne.

W przeszłości funkcjonowało tu centrum handlowe przy kinie Flisak (obecnie Archiwum Państwowe), zwane „Nowym Podgórzem”. Istotną rolę rekreacyjno-wypoczynkową na tym terenie pełni park Tysiąclecia, w którym w najbliższych latach planuje się prowadzić prace zmierzające do poprawy jego stanu.

20. Podgórz

Lewobrzeżna jednostka, położona w południowo-zachodniej części miasta, pomiędzy granicami administracyjnymi, osią Wisły i planowaną trasą staromostową. Posiada bardzo wyraźnie wykształconą główną arterię komunikacyjną w postaci ul. Poznańskiej. Obszar zajmuje 1 146,5 ha i jest zamieszkały przez 10 323 osoby.

Podgórz był samodzielną osadą, posiadającą od 1611 r. prawa miejskie. Zaopatrywała ona gród Torunia w warzywa i owoce – obszar historycznie zdominowany przez funkcję rolniczą (sady, ogrody).

W XIX w. silnie przekształcony pod funkcję wojskową (Twierdza Toruń), przeżywał okres gwałtownego rozwoju. Mieszkali tu robotnicy oraz urzędnicy kolejowi. W 1934 r. Podgórz połączono z Toruniem linią tramwajową biegnącą mostem im. J. Piłsudskiego (linia przetrwała do roku 1984), a 1 kwietnia 1938 roku Podgórz stał się dzielnicą Torunia.

W okresie powojennym na Podgórzu nadal dużą powierzchnię zajmowały pola, łąki, pastwiska i ogrody. Rozwój budownictwa mieszkaniowego i przemysłowego w tej dzielnicy był bardzo powolny, bowiem jej rozwój zaplanowano na lata późniejsze – na tym etapie większość inwestycji skupiała się na prawym brzegu Wisły (m.in. ze względu na duże rezerwy terenowe). Dlatego też Podgórz poza swym centrum, nie posiadał podstawowych urządzeń komunalnych. Dominującą była zabudowa zagrodowa i funkcja rolnicza. Wynika to także z historycznych uwarunkowań, bowiem w przeszłości Podgórz był wsią o typowo rolniczym charakterze, który utrzymywał się jeszcze do tego okresu. Docelowo Podgórz miał

pełnić funkcję rolniczo-mieszkalną. Rozwój tej funkcji ograniczono jednak głównie do centralnej części dzielnicy (osiedle przy ul. Drzymały, ul. Armii Ludowej i przy ul. Okólnej).

Równolegle rosła liczba obiektów infrastruktury usługowej: Dom Kultury, punkty handlowe, boisko sportowe. Znacząco wzrosła też powierzchnia składów towarowych z planami na dalszą ich rozbudowę.

Nieznacznie zaś rozwijano funkcję przemysłową (po wojnie powstały tu zaledwie cztery nowe obiekty przemysłowe), w związku z tym Podgórz pozostawał najslabiej uprzemysłowioną dzielnicą miasta.

Obecnie zabudowa mieszkaniowa skupiona jest wzdłuż przebiegu ul. Poznańskiej, w centralnej części jednostki. W części północnej występują tereny zalewowe z ogrodami działkowymi oraz tereny kolejowe – nieliczna tam zabudowa mieszkaniowa ma charakter wolnostojących domów jednorodzinnych.

W części południowej znajduje się poligon wojskowy oraz kompleksy koszarowo-magazynowe. Południowo-zachodni skraj Podgórza, nazwany Glinkami pełni funkcje przemysłowe i produkcyjne. Kilka lat temu znajdowały się tam Zakłady Drobiarskie, zniszczone w wyniku pożaru. Obszar ulega silnym przekształceniom z powodu inwestycji drogowych, takich jak: modernizacja ul. Poznańskiej, ul. Gen. Andersa czy budowa południowej obwodnicy Torunia (trasa poligonowa).

Jednostka posiada dużo terenów o znacznym potencjale rekreacyjnymi (tereny zieleni) oraz wiele cennych obiektów zabytkowych (ruiny zamku Dybowskiego, kościół pw. św. Apostołów Piotra i Pawła wraz z klasztorem, Stary Cmentarz, kompleks zrujnowanej gazowni i stacji wodociągowej z wieżą ciśnień, hale lokomotywowni).

5 Wskaźniki służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego

Zasady nakładają obowiązek oceny każdej jednostki strukturalnej za pomocą zastosowania 5 wskaźników (z czego co najmniej 3 są wskaźnikami z *Listy*). Dokonując wyboru wskaźników kierowano się koniecznością oceny w pierwszej kolejności natężenia występowania problemów społecznych w mieście jako kluczowego wyznacznika zidentyfikowania stanu kryzysowego. Współwystępujące problemy z pozostałych sfer (gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna lub techniczna) często pogłębiają zidentyfikowane problemy społeczne, a z drugiej strony poprawa stanu w pozostałych sferach może pomóc w niwelowaniu niekorzystnej sytuacji społecznej. Jednocześnie znajduje to swoje odzwierciedlenie w zasadzie, zgodnie z którą przynajmniej 3 wskaźniki muszą dotyczyć sfery społecznej, co dopuszcza możliwość zastosowania więcej niż 3 wskaźników. Ponadto przy wyborze wskaźników należy kierować się regułą mówiącą o tym, że za obszar zdegradowany należy uznać jednostki strukturalne, w przypadku których przekroczenie średniej wartości dla miasta w co najmniej 1 przypadku musi dotyczyć wskaźnika oceniającego pozaspołeczną sferę. Z połączenia wymienionych zasad wynika, że przynajmniej 1 wykładnik musi dotyczyć sfery gospodarczej, technicznej, środowiskowej lub przestrzenno-funkcjonalnej. Jednak ze względu na to, że problemy społeczne są w tej perspektywie pierwszorzędne zdecydowano, że analizy będą bazować przede wszystkim na wskaźnikach dotyczących sfery społecznej.

Kierując się powyższym mechanizmem przy wyznaczeniu obszaru zdegradowanego wybrano 4 wskaźniki dotyczące problemów społecznych obejmujące w szczególności niekorzystną strukturę demograficzną, wykluczenie społeczne będące konsekwencją bezrobocia, ubóstwa i jego przejawów i skutków, w tym zależności od pomocy społecznej oraz zagrożenia eksmisją. Natomiast ze sfery pozaspołecznej wybrano wskaźnik oceniający stan techniczny budynków.

5.1 Wskaźniki ze sfery społecznej

Coraz większy udział osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze społecznej wymusza zmiany w różnych dziedzinach życia społecznego i publicznego, które uwzględniają potrzeby tej grupy mieszkańców, w tym zmiany dotyczące organizacji opieki zdrowotnej, kreowania przestrzeni publicznych oraz rozwinięcia oferty spędzania wolnego czasu. Zachodzące zmiany silnie wpływają na kształtowanie szans rozwojowych miast. Ocena sytuacji demograficznej i tendencje przekształceń w liczbie ludności mają kluczowe znaczenie przy planowaniu przedsięwzięć rewitalizacyjnych ponieważ z jednej strony należy uwzględnić przyszłe działania społeczne skierowane do osób starszych, a z drugiej strony uwzględnić ich potrzeby przy planowaniu projektów przestrzennych i kierunków rozwoju terenów. Niekorzystna sytuacja demograficzna ma konsekwencje także dla pozostałych grup ludności. Starzenie się społeczeństwa wymusza zmiany organizacji systemu edukacji i opieki dla coraz mniejszej liczby jej odbiorców. Wymusza to także zmiany w sposobie tworzenia systemu zabezpieczeń społecznych – nie tylko na poziomie krajowym, ale też na poziomie lokalnym – dla grupy w wieku produkcyjnym. Jest to niezbędne ze względu na niekorzystny poziom obciążenia demograficznego. Wymusza to także zmiany np. sposobu organizacji pracy, przestrzeni tak, żeby możliwe było między innymi godzenie życia zawodowego z rodzinnym (w tym rosnącą potrzebą opieki nad osobami starszymi). To o tyle ważne, że w sytuacji zwiększania się obciążenia demograficznego, tym ważniejsza jest optymalizacja rynku pracy, zapobieganie wypadania z niego osób w wieku produkcyjnym.

Ze względu na ważność tej kwestii do oceny jednostek strukturalnych wybrano wskaźnik pn. ***Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze***. Jest to jeden ze wskaźników znajdujących się na *Liście*. Ujawnia on zaawansowanie procesu starzenia się ludności. Do wyliczenia przedmiotowego wskaźnika posłużono się danymi zastanymi pozyskanymi z Wydziału Spraw Administracyjnych UMT. Użyto danych mówiących o liczbie ludności ogółem (wielkość określona za pomocą sumy osób zameldowanych na pobyt stały i pobyt czasowy w mieście) oraz liczbie osób w wieku poprodukcyjnym, czyli w przypadku kobiet uwzględniono mieszkanki powyżej 60 roku życia, a w przypadku mężczyzn powyżej 65 roku życia. Posiadając wymienione dane do obliczenia wartości wskaźnika dla całego miasta oraz poszczególnych jednostek strukturalnych posłużono się następującym wzorem:

$$\frac{\text{liczba ludności w wieku poprodukcyjnym}}{\text{ogólna liczba ludności}} \times 100\%$$

Jednym ze zjawisk mówiących o stopniu wykluczenia społecznego danej zbiorowości jest bezrobocie. Rolą polityki państwa oraz samorządów jest oferowanie pomocy społecznej osobom dotkniętym bezrobociem, która ma na celu wprowadzenie tych osób na rynek pracy, bądź umożliwienie im nabycia niezbędnych kwalifikacji umożliwiających lub zwiększających prawdopodobieństwo uzyskania niezależności finansowej. Za pomocą realizacji tego zadania znacznie polepszy się jakość życia osób pozostających bez pracy, przez co będzie można mówić o ich włączeniu społecznym. Działania pomocowe skierowane do osób bezrobotnych pośrednio mają wpływ na gospodarkę. W związku z ważnością zagadnienia dotyczącego bezrobocia nie można pominąć tego aspektu przy dokonaniu oceny występowania stanu kryzysowego na terenie miasta. Problem bezrobocia dotyczący mieszkańców Torunia jest na niższym poziomie niż w województwie kujawsko-pomorskim (stopa bezrobocia za okres sierpień 2016 r.: Toruń – 6%, województwo kujawsko-pomorskie – 11,8%, kraj – 8,4%)²⁵. Natomiast w większym stopniu niż w reszcie regionu Toruń jest dotknięty problem bezrobocia występującym wśród kobiet²⁶. Wysoki poziom bezrobocia kobiet jest niepokojący ze względu na to, że ma na ogół dodatkowe charakterystyki – jest to często bezrobocie długotrwałe. Kobiety wypadają z rynku pracy łatwiej, na dłużej, trudniejszy jest dla nich powrót na rynek pracy. Jest to związane również z panującymi normami kulturowymi (większe przyzwolenie na brak aktywności zawodowej kobiet, nakładanie na nie tradycyjnych obowiązków domowych, zwłaszcza opieka nad dziećmi oraz osobami starszymi lub stereotypami pracodawców co do dyspozycyjności kobiet), ale także ze względu na deficyty infrastrukturalne (brak miejsc opieki dla dzieci lub seniorów prowadzi do wyłączenia kobiet z rynku pracy). Im dłuższy jest czas ich nieobecności, tym trudniej jest wrócić do wykonywania pracy zawodowej. Zatem zbadanie sytuacji kobiet na rynku pracy jest dobrym wyznacznikiem badania problemów bezrobocia charakterystycznych dla Torunia.

Zgodnie z przedstawioną argumentacją wybrano wskaźnik pn. ***Udział kobiet bezrobotnych w ogólnej liczbie osób bezrobotnych na danym obszarze***. Wskaźnik ten jest jednym z autorskich wskaźników gminy. Został on opracowany stosownie do *Zasad*. Do wyliczenia przedmiotowego wskaźnika posłużono się danymi zastanymi pozyskanymi

²⁵<http://wup.torun.pl/urząd/statystyki/stopa-bezrobocia-w-województwie/>

²⁶http://wup.torun.pl/wp-content/uploads/2016/02/DA_20151104_Analiza-porownawcza-2014.pdf

z PUP. Użyto danych mówiących o ogólnej liczbie osób bezrobotnych oraz liczbie bezrobotnych kobiet. Posiadając wymienione dane do obliczenia wartości wskaźnika dla całego miasta oraz poszczególnych jednostek strukturalnych posłużono się następującym wzorem:

$$\frac{\text{liczba bezrobotnych kobiet}}{\text{ogólna liczba osób bezrobotnych}} \times 100\%$$

Obok problemów związanych z bezrobociem, kolejną płaszczyzną analizy jest określenie nasilenia występowania problemu ubóstwa. Ubóstwo definiuje się m. in. jako niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, czyli brak dostępu do tego, co niezbędne dla przeżycia w dobrym zdrowiu i odpowiednio długo²⁷. Często brak środków materialnych powoduje niezaspokojenie potrzeb w zakresie jedzenia, schronienia, ubrania oraz podstawowych potrzeb kulturalnych i społecznych. Poza zdefiniowanym tutaj ubóstwem obiektywnym, można mówić również o subiektywnym wymiarze tego zjawiska. Osoba uznająca się za ubogą z tej perspektywy postrzega własną sytuację życiową. Takie indywidualne odczucie często prowadzi do autowykluczania ze sfery społecznej, kulturowej, politycznej, itd. Ubóstwo w wielu przypadkach współwystępuje z innymi problemami społecznymi, takimi jak: bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała choroba, problemy opiekuńczo-wychowawcze, dysfunkcyjność rodzin, nieporadność wychowawcza, wielodzietność, problemy wewnątrzrodzinne (nadużywanie alkoholu, przemoc, brak dostępu do edukacji, łatwiejsze wypadanie z systemu kształcenia w związku z postawami wobec edukacji, wpływu wykształcenia na szanse życiowe, brak wspierania wysiłków edukacyjnych dzieci przez rodziców). Jedną z metod pozwalających na określenie liczby osób dotkniętych problemem biedy jest określenie liczby beneficjentów korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Do grupy osób korzystających z tej formy pomocy zaliczono wszystkie osoby, które w danym roku chociaż raz skorzystały z jakiegokolwiek formy świadczenia społecznego (pieniężnego lub niepieniężnego). Należy zaznaczyć, że na taką pomoc mogą liczyć osoby spełniające ustalone ustawowo kryterium dochodowe. Zgodnie z tymi zapisami próg dochodowy w przypadku gospodarstwa jednoosobowego wynosi 634 zł netto miesięcznie oraz w przypadku gospodarstwa wieloosobowego 514 zł netto przypadające na jedną osobę w gospodarstwie. Ponadto ze świadczeń pomocy społecznej korzystają osoby

²⁷<http://www.eapn.org.pl/o-ubostwie/definicje/>

przekraczające kryterium dochodowe. Są to m. in. beneficjenci otrzymujący: świadczenia z programu *Pomoc państwa w zakresie dożywiania* (150% kryterium), specjalne zasiłki celowe, czy korzystający z usług opiekuńczych. Określone kryterium dochodowe zostało wyznaczone na poziomie wskazującym na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb.

Dla opisanego stopnia samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych wybrano wskaźnik pn. ***Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze***. Wskaźnik ten jest jednym z *Listy*. Do wyliczenia przedmiotowego wskaźnika posłużono się danymi zastanymi pozyskanymi z Wydziału Spraw Administracyjnych UMT oraz MOPR. Użyto danych mówiących o ogólnej liczbie mieszkańców oraz liczbie osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. W celu obliczenia wartości wskaźnika dla całego miasta oraz poszczególnych jednostek strukturalnych posłużono się następującym wzorem:

$$\frac{\text{liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej}}{\text{ogólna liczba osób}} \times 100\%$$

Ostatnim problemem obrazującym sytuację społeczną poszczególnych obszarów miasta jest kwestia dotycząca wyroków eksmisyjnych. Postępowania eksmisyjne w szczególności są wszczynane w stosunku do osób, które zalegają z opłatami za zajmowane lokale mieszkalne. Niewydolność materialna, często dotykająca osoby bezrobotne, niepełnosprawne, w podeszłym wieku, samotne, rodziny wielodzietne, prowadzi do zaniedbania w ponoszeniu opłat za mieszkania. Należności czynszowe są przeważnie traktowane jako drugorzędne w zestawieniu z innymi potrzebami rodziny, takimi jak żywność, koszty leczenia, itp. Zaniechanie ich płatności w efekcie prowadzi do rozpoczęcia przeprowadzania postępowania eksmisyjnego kończącego się zapadnięciem wyroku eksmisyjnego. Osoby objęte wyrokiem eksmisyjnym mogą zostać skierowane do lokalu socjalnego, pomieszczenia tymczasowego, noclegowni lub przenieść się do innego lokalu, jeśli mogą w taki sposób zaspokoić swoje potrzeby mieszkaniowe. Takie rozwiązania mogą prowadzić do wzrostu poziomu wykluczenia społecznego. Przeniesienie do lokalu socjalnego, pomieszczenia tymczasowego bądź noclegowni przeważnie jest związane z obniżeniem standardów mieszkaniowych oraz stygmatyzacją społeczną. Toczące się postępowanie eksmisyjne oraz zapadający wyrok również zwiększają prawdopodobieństwo zaliczenia takich osób do grupy osób zagrożonych bezdomnością.

W celu określenia poziomu tego zjawiska zastosowano wskaźnik pn. *Udział osób objętych wyrokami eksmisyjnymi w ludności ogółem na danym obszarze*. Wskaźnik ten jest ostatnim wskaźnikiem autorskim gminy. Do jego wyliczenia posłużono się danymi zastanymi pozyskanymi z Wydziału Spraw Administracyjnych UMT oraz Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej w Toruniu jako jednostki odpowiedzialnej za prowadzenie rejestru wyroków eksmisyjnych na terenie miasta. Użyto danych mówiących o ogólnej liczbie mieszkańców oraz liczbie osób objętych wyrokami eksmisyjnymi na danym obszarze. W celu obliczenia wartości wskaźnika dla całego miasta oraz poszczególnych jednostek strukturalnych posłużono się następującym wzorem:

$$\frac{\text{liczba osób objętych wyrokami eksmisyjnymi}}{\text{ogólna liczba osób}} \times 100\%$$

Podsumowując, przy decyzji dotyczącej wyboru ściśle określonej liczby wskaźników kierowano się ideą, aby ująć jak najszersze spektrum problemów społecznych dotyczących społeczność Torunia. Z tego względu wybrano wskaźniki określające zjawiska złożone, które łączą w sobie więcej niż jeden problem, są ze sobą wzajemnie powiązane, a ich współwystępowanie prowadzić może do ich negatywnego wzmacniania i pogłębiania procesu marginalizacji wybranych grup mieszkańców.

5.2 Wskaźniki ze sfery pozaspołecznej

Stan techniczny budynków jest jednym z wyznaczników stopnia zdegradowania infrastrukturalnego danego obszaru. Informacja o liczbie budynków, których stan techniczny ogranicza lub uniemożliwia ich właściwe użytkowanie pozwala określić stopień zdegradowania określonej jednostki strukturalnej. Należy podkreślić, że wysoki poziom tego wskaźnika wyróżnia historyczne śródmieścia oraz dzielnice, których stan przez liczne i kumulujące się zaniedbania ulegał stopniowemu pogarszaniu. Nieruchomości, które ulegają nieustannej dekapitalizacji są obejmowane decyzjami nakazowymi wydawanymi przez Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego Powiatu Grodzkiego w Toruniu. PINB wydając decyzje postępuje zgodnie z zapisami *Prawa Budowlanego* określającymi dalsze kroki, które musi podjąć właściciel nieruchomości. Decyzje są wydawane na podstawie:

- art. 66 *Prawa Budowlanego* – nakaz wykonania robót zabezpieczających,
- art. 67 *Prawa Budowlanego* – nakaz rozbiórki obiektu nienadającego się do odbudowy,
- art. 68 *Prawa Budowlanego* – nakaz opróżnienia budynku ze względu na zagrożenie zawaleniem.

Po zdefiniowaniu w jaki sposób zostanie zrozumiany zapis mówiący o stanie konstrukcji ograniczającym lub uniemożliwiającym właściwe użytkowanie budynku podjęto decyzję o wybraniu wskaźnika z *Listy* pn. ***Liczba budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów danego obszaru***. W celu obliczenia jego wartości posłużono się danymi przekazanymi przez Wydział Geodezji i Kartografii UMT oraz PINB. Zastosowano informacje dotyczące ogólnej liczby budynków oraz liczby budynków objętych wyżej wymienionymi decyzjami nakazowymi. W celu obliczenia wartości wskaźnika dla całego miasta oraz poszczególnych jednostek strukturalnych posłużono się następującym wzorem:

$$\frac{\text{liczba budynków objętych decyzjami nakazowymi}}{\text{ogólna liczba budynków}} \times 100\%$$

5.3 Wyniki analizy wskaźników

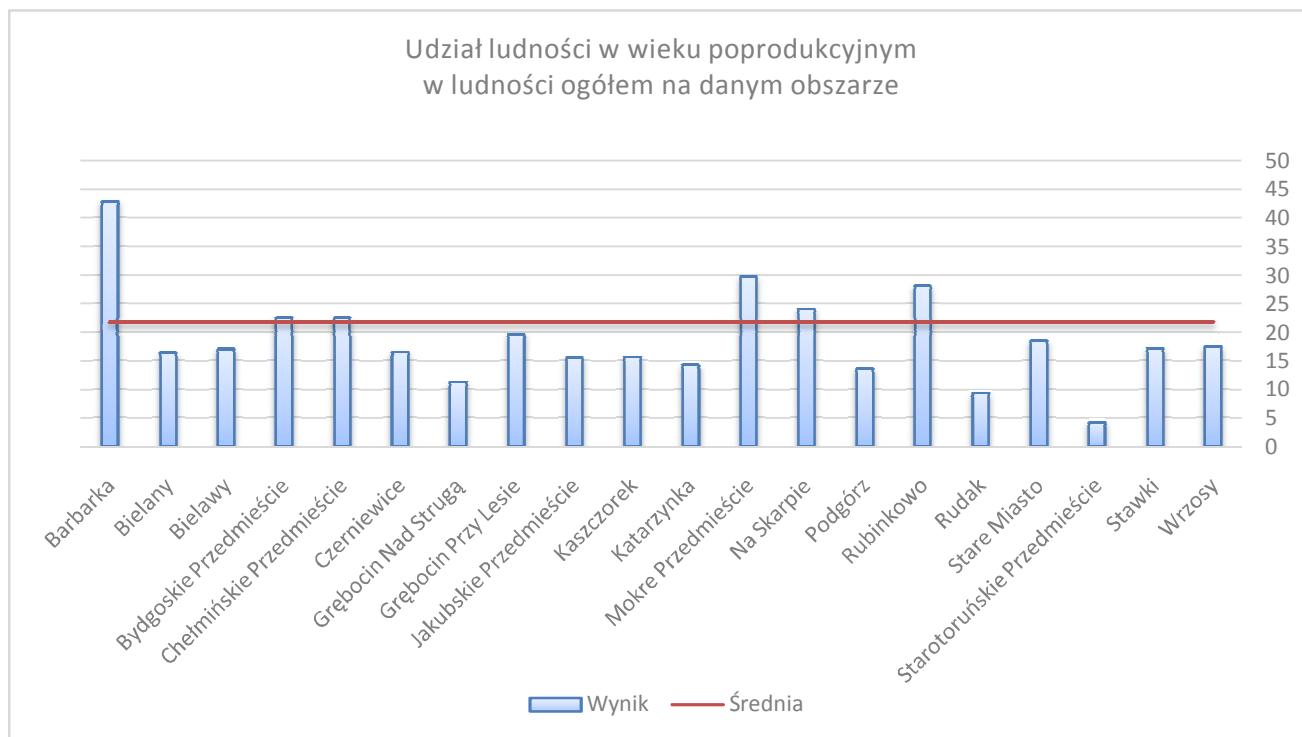
W tym podrozdziale po kolei zostaną przedstawione wyniki analizy poszczególnych wskaźników, które służą wyznaczeniu obszaru zdegradowanego na terenie Torunia.

Wskaźnik *Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze*:

Tabela 7. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze

Lp.	Jednostka	Ogólna liczba ludności	Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym	Wynik (%)
1	Barbarka	7	3	42,86
2	Bielany	5 770	949	16,45
3	Bielawy	2 915	498	17,08
4	Bydgoskie Przedmieście	26 291	5 928	22,55
5	Chełmińskie Przedmieście	35 778	8 071	22,56
6	Czerniewice	2 249	373	16,59
7	Grębocin nad Strugą	3 168	358	11,3
8	Grębocin przy Lesie	1 606	317	19,74
9	Jakubskie Przedmieście	8 913	1 386	15,55
10	Kaszczorek	2 472	388	15,7
11	Katarzynka	21	3	14,29
12	Mokre Przedmieście	15 208	4 521	29,73
13	Na Skarpie	23 890	5 760	24,11
14	Podgórz	10 323	1 412	13,68
15	Rubinkowo	25 398	7 146	28,14
16	Rudak	1 374	129	9,39
17	Stare Miasto	6 089	1 128	18,53
18	Starotoruńskie Przedmieście	258	11	4,26
19	Stawki	9 181	1 574	17,14
20	Wrzosy	13 864	2 431	17,53
Średnia dla miasta		194 775	42 386	21,76

Kolorem czerwonym zaznaczono jednostki, dla których wartość wskaźnika przekracza średnią wartość dla całego miasta. Zasada ta ma zastosowania dla wszystkich tabel obrazujących wartości poszczególnych wskaźników.

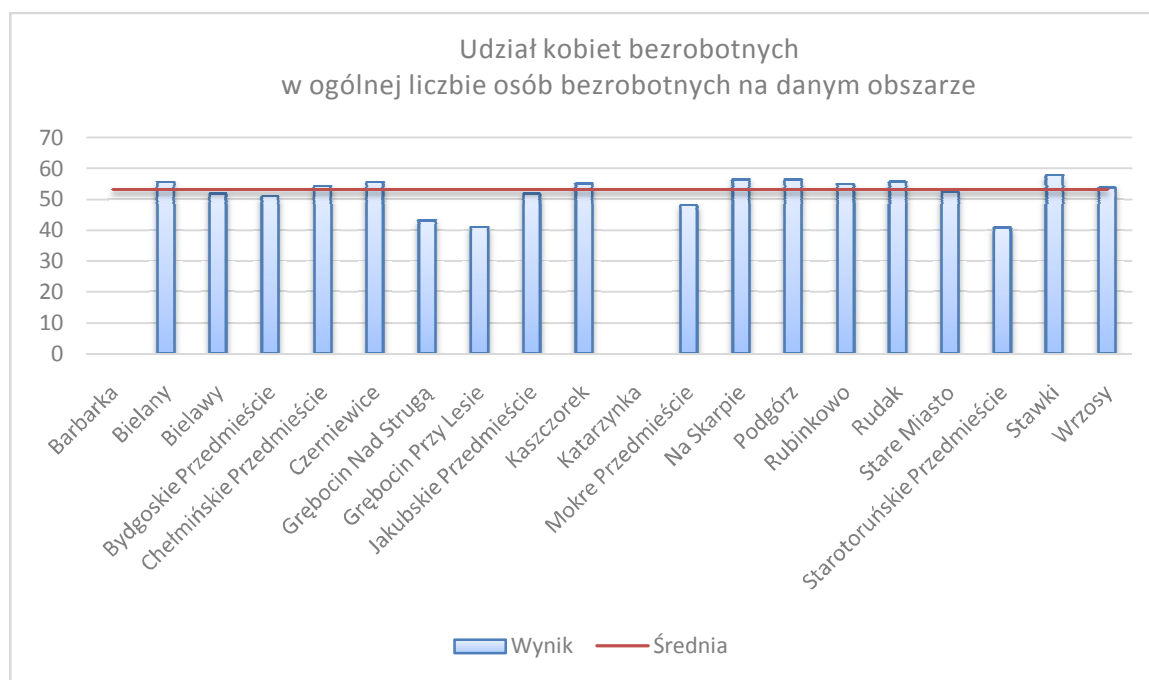
Wykres 4. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze

Wskaźnik *Udział kobiet bezrobotnych w ogólnej liczbie osób bezrobotnych na danym obszarze*:

Tabela 8. Udział kobiet bezrobotnych w ogólnej liczbie osób bezrobotnych na danym obszarze

Lp.	Jednostka	Liczba osób bezrobotnych	Liczba bezrobotnych kobiet	Wynik (%)
1	Barbarka	0	0	0,0
2	Bielany	101	56	55,45
3	Bielawy	143	74	51,75
4	Bydgoskie Przedmieście	985	501	50,86
5	Chełmińskie Przedmieście	1 008	546	54,17
6	Czerniewice	74	41	55,41
7	Grębocin nad Strugą	51	22	43,14
8	Grębocin przy Lesie	66	27	40,91

9	Jakubskie Przedmieście	497	257	51,71
10	Kaszczorek	20	11	55,00
11	Katarzynka	0	0	0,00
12	Mokre Przedmieście	459	220	47,93
13	Na Skarpie	532	300	56,39
14	Podgórz	503	283	56,26
15	Rubinkowo	730	400	54,79
16	Rudak	9	5	55,56
17	Stare Miasto	462	242	52,38
18	Starotoruńskie Przedmieście	27	11	40,74
19	Stawki	220	127	57,73
20	Wrzosey	360	194	53,89
Średnia dla miasta		6 247	3 317	53,10

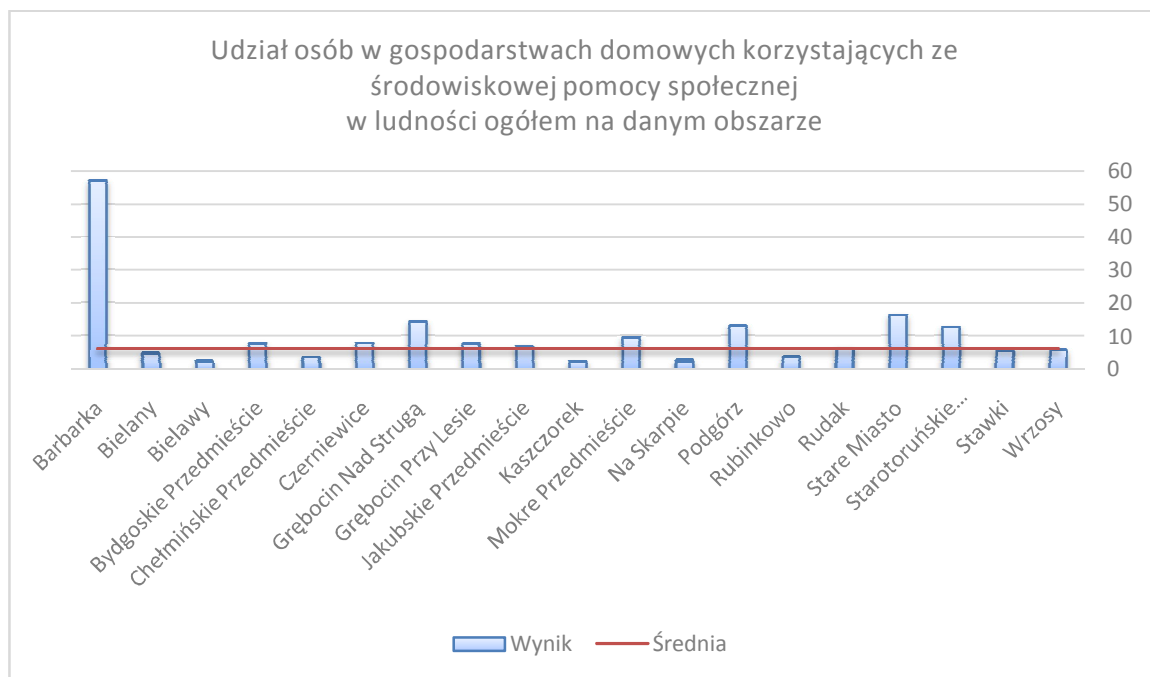
Wykres 5. Udział kobiet bezrobotnych w ogólnej liczbie osób bezrobotnych na danym obszarze

Wskaźnik *Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze:*

Tabela 9. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze

Lp.	Jednostka	Ogólna liczba ludności	Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	Wynik ²⁸ (%)
1	Barbarka	7	4	57,14
2	Bielany	5 770	281	4,87
3	Bielawy	2 915	74	2,54
4	Bydgoskie Przedmieście	26 291	2 025	7,70
5	Chełmińskie Przedmieście	35 778	1 317	3,68
6	Czerniewice	2 249	176	7,83
7	Grębocin nad Strugą	3 168	457	14,43
8	Grębocin przy Lesie	1 606	122	7,60
9	Jakubskie Przedmieście	8 913	616	6,91
10	Kaszczorek	2 472	59	2,39
11	Katarzynka	21	63	300
12	Mokre Przedmieście	15 208	1 467	9,65
13	Na Skarpie	23 890	656	2,75
14	Podgórz	10 323	1 364	13,21
15	Rubinkowo	25 398	942	3,71
16	Rudak	1 374	88	6,40
17	Stare Miasto	6 089	1 000	16,42
18	Starotoruńskie Przedmieście	258	33	12,79
19	Stawki	9 181	512	5,58
20	Wrzosey	13 864	810	5,84
Średnia dla miasta		194 775	12 066	6,19

²⁸Dane dotyczące liczby mieszkańców są agregowane ze względu na miejsce zameldowania danej osoby (pobyt stały i czasowy), natomiast dane dotyczące liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej są gromadzone zgodnie z miejscem zamieszkania.

Wykres 6. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności na danym obszarze

Wartość wskaźnika dla jednostki strukturalnej Katarzynka została pominięta na przedstawionym wykresie. Ujęcie przedmiotowej jednostki spowodowałoby znaczne obniżenie czytelności wykresu. Jednak należy zaznaczyć, że w przypadku udziału osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców danego obszaru, Katarzynka zajmuje pierwsze miejsce. Wyższa liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej niż ogólna liczba osób na danym obszarze wynika z różnicy kategoryzowania osób przez Wydział Spraw Administracyjnych (liczba osób zameldowanych) i MOPR (miejsce przebywania określa się na podstawie oświadczeń oraz przeprowadzonego wywiadu środowiskowego).

Wskaźnik *Udział osób objętych wyrokami eksmisyjnymi w ludności ogółem na danym obszarze*:

Tabela 10. Udział osób objętych wyrokami eksmisyjnymi w ludności ogółem na danym obszarze

Lp.	Jednostka	Ogólna liczna ludności	Liczba osób objętych wyrokami eksmisyjnymi	Wynik (%)
1	Barbarka	7	0	0,00
2	Bielany	5 770	0	0,00

3	Bielawy	2 915	15	0,51
4	Bydgoskie Przedmieście	26 291	1 624	6,18
5	Chełmińskie Przedmieście	35 778	491	1,37
6	Czerniewice	2 249	51	2,27
7	Grębocin nad Strugą	3 168	147	4,64
8	Grębocin przy Lesie	1 606	43	2,68
9	Jakubskie Przedmieście	8 913	298	3,34
10	Kaszczorek	2 472	5	0,20
11	Katarzynka	21	0	0,00
12	Mokre Przedmieście	15 208	305	2,01
13	Na Skarpie	23 890	157	0,66
14	Podgórz	10 323	543	5,26
15	Rubinkowo	25 398	156	0,61
16	Rudak	1 374	19	1,38
17	Stare Miasto	6 089	757	12,43
18	Starotoruńskie Przedmieście	258	4	1,55
19	Stawki	9 181	174	1,90
20	Wrzosey	13 864	98	0,71
Średnia dla miasta		194 775	4 887	2,51

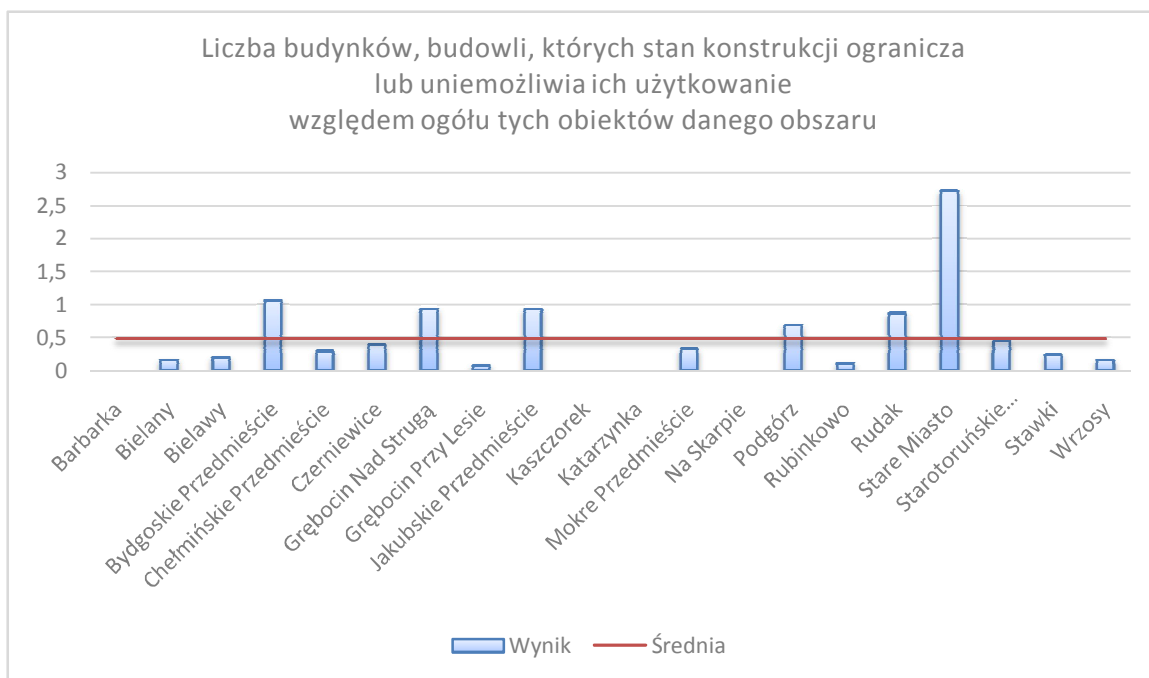

Wykres 7. Udział osób objętych wyrokami eksmisyjnymi w ludności ogółem na danym obszarze

Wskaźnik *Liczba budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów danego obszaru:*

Tabela 11. Liczba budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów danego obszaru

Lp.	Jednostka	Ogólna liczba budynków	Liczba budynków w złym stanie technicznym	Wynik (%)
1	Barbarka	25	0	0,00
2	Bielany	1 883	3	0,16
3	Bielawy	1 003	2	0,20
4	Bydgoskie Przedmieście	1 793	19	1,06
5	Chełmińskie Przedmieście	3 008	9	0,30
6	Czerniewice	517	2	0,39
7	Grębocin nad Strugą	321	3	0,93
8	Grębocin przy Lesie	1 323	1	0,08
9	Jakubskie Przedmieście	1 504	14	0,93
10	Kaszczorek	890	0	0,00
11	Katarzynka	74	0	0,00
12	Mokre Przedmieście	1 844	6	0,33
13	Na Skarpie	420	0	0,00
14	Podgórz	2 021	14	0,69
15	Rubinkowo	943	1	0,11
16	Rudak	229	2	0,87
17	Stare Miasto	1 287	35	2,72
18	Starotoruńskie Przedmieście	221	1	0,45
19	Stawki	2 102	5	0,24
20	Wrzosy	4 335	7	0,16
Średnia dla miasta		25 743	124	0,48

Wykres 8. Liczba budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów danego obszaru

6 Delimitacja obszaru zdegradowanego na terenie miasta

Na podstawie wyników zaprezentowanych w poprzednim rozdziale należy przyjąć, że jednostki strukturalne, które w przypadku co najmniej 3 wskaźników (w tym jeden ze sfery pozaspołecznej) przyjęły wartości mniej korzystne niż średnia wartość dla miasta są uznane za obszar zdegradowany. Zgodnie z tą zasadą poniżej przedstawiono zestawienie wszystkich jednostek strukturalnych wraz z liczbą przekroczeń, dla których wartości wskaźników były mniej korzystne niż średnia dla gminy.

Tabela 12. Zestawienie jednostek strukturalnych z sumą przekroczonych średnich wartości dla miasta

Lp.	Jednostka	Liczba wskaźników, dla których wartość jest mniej korzystna niż średnia dla miasta sfera społeczna	Liczba wskaźników, dla których wartość jest mniej korzystna niż średnia dla miasta sfera infrastrukturalna	Suma
1	Barbarka	2	0	2
2	Bielany	1	0	1
3	Bielawy	0	0	0
4	Bydgoskie Przedmieście	3	1	4
5	Chełmińskie Przedmieście	2	0	2
6	Czerniewice	2	0	2
7	Grębocin nad Strugą	2	1	3
8	Grębocin przy Lesie	2	0	2
9	Jakubskie Przedmieście	2	1	3
10	Kaszczorek	1	0	1
11	Katarzynka	1	0	1
12	Mokre Przedmieście	2	0	2
13	Na Skarpie	2	0	2
14	Podgórz	3	1	4
15	Rubinkowo	2	0	2
16	Rudak	2	1	3
17	Stare Miasto	2	1	3
18	Starotoruńskie Przedmieście	1	0	1
19	Stawki	1	0	1
20	Wrzosey	1	0	1

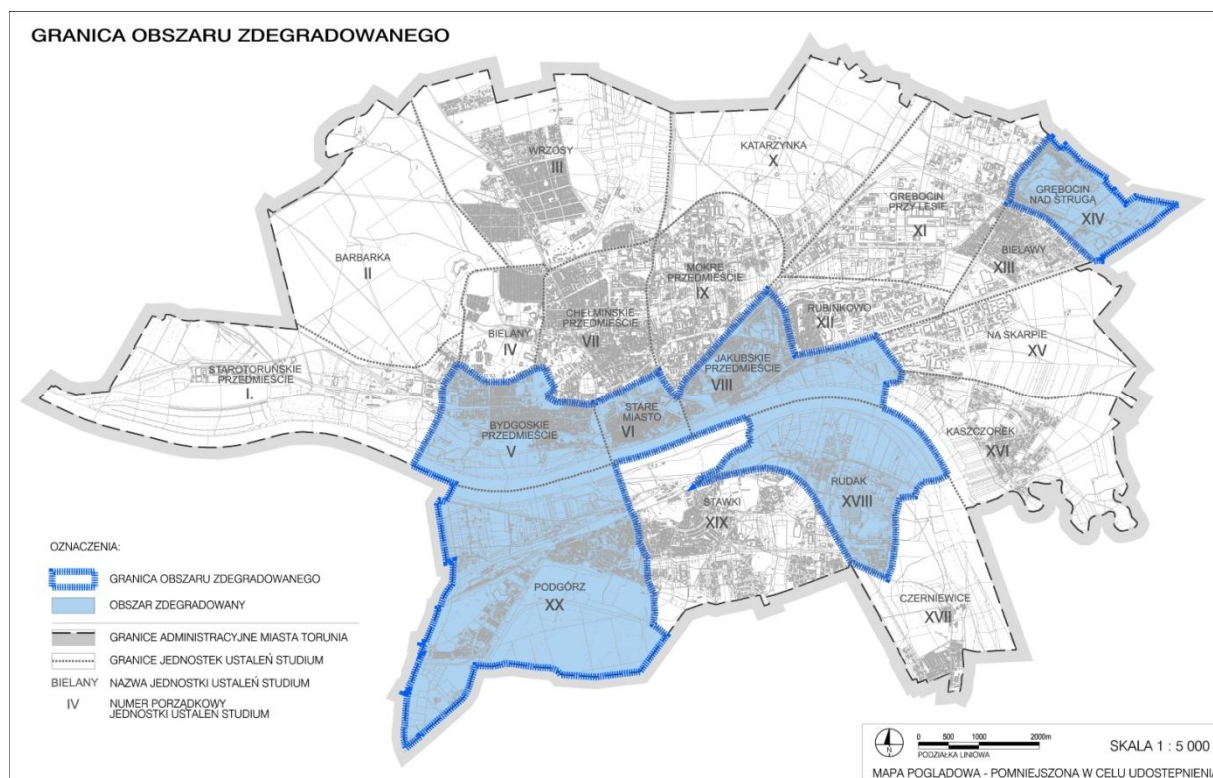
Jako **obszar zdegradowany** typuje się następujące jednostki strukturalne:

1. **Bydgoskie Przedmieście** – obejmuje fragment centralnej części miasta zawarty pomiędzy²⁹: planowanym przedłużeniem ul. Szosa Okrężna do tzw. zachodniej przeprawy mostowej – ul. Gagarina – Placem Ks. Frelichowskiego z odcinkiem ul. Św. Józefa do ul. Balonowej – ul. Balonową – wschodnią granicą terenu zieleni leśnej (tzw. „Rudelki”) do ul. Bema – odcinkiem ul. Bema do Placu Hoffmana – ul. Kraszewskiego – Al. Jana Pawła II – osią nurtu rzeki Wisły do tzw. zachodniej przeprawy mostowej;
2. **Podgórz** – obejmuje fragment południowo-zachodniej części miasta zawarty pomiędzy: osią nurtu rzeki Wisły – planowaną trasą staromostową do węzła Kluczyki – odcinkiem S10 do granicy administracyjnej miasta – odcinkiem południowej i południowo-zachodniej granicy administracyjnej miasta z gminą Wielka Nieszawka;
3. **Grębocin nad Strugą** – obejmuje fragment północno-wschodniej części miasta zawarty pomiędzy: od strony północno-wschodniej i południowo-wschodniej odcinkiem granicy administracyjnej miasta z gminą Lubicz – ul. Szosa Lubicka od przecięcia z linią kolejową Toruń Wschodni-Lipno – odcinkiem wymienionej linii do ul. Olsztyńskiej – odcinkiem ul. Olsztyńskiej;
4. **Jakubskie Przedmieście** – obejmuje fragment centralnej części miasta zawarty pomiędzy: osią nurtu rzeki Wisły – odcinkiem linii kolejowej w rejonie dworca Toruń Miasto – Placem Pokoju Toruńskiego – odcinkami linii kolejowej Poznań Wsch.-Skandawa do linii na przedłużeniu ul. Wschodniej – ul. Wschodnią – odcinkiem ul. Szosa Lubicka (od Placu Daszyńskiego do ul. Przy Skarpie) – odcinkiem ul. Przy Skarpie do ul. Wianki – odcinkiem ul. Wianki do ciek w wodnego prostopadłego do rzeki Wisły na wysokości Fortu I;
5. **Stare Miasto** – obejmuje fragment centralnej części miasta zawarty pomiędzy: osią nurtu rzeki Wisły – Al. Jana Pawła II – ul. Czerwona Droga – ul. Odrodzenia – ul. Przy Kaszowniku do Pl. Pokoju Toruńskiego – odcinkiem linii kolejowej w rejonie dworca Toruń Miasto;

²⁹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Torunia*, ss. 9-11, dla wszystkich jednostek strukturalnych

6. **Rudak** – obejmuje fragment części południowej miasta zawartej pomiędzy: odcinkiem linii kolejowej Toruń-Kutno i linii kolejowej w kierunku mostu kolejowego do terenów w rejonie Fortu Kolejowego – odcinka Małej Wisłki do jej wpływu do rzeki Wisły – osią nurtu rzeki Wisły – skręcając prostopadłe na południowy zachód do południowej i wschodniej granicy pomiędzy ogrodami działkowymi a lasem do planowanych odcinków ulic w rejonie jeziora Nagus – do projektowanego odcinka ul. Włocławskiej i jej skrzyżowania z ul. Łódzką – odcinkiem ul. Łódzkiej.

Wytypowany obszar zdegradowany zajmuje **25,9%** powierzchni gminy oraz jest zamieszkały przez **28,8%** mieszkańców gminy.

Rysunek 12. Granica obszaru zdegradowanego (opracowanie MPU)

7 Delimitacja obszaru rewitalizacji na terenie miasta

W związku z tym, że wytypowany obszar zdegradowany przekracza wartości wskazane w ustawie o rewitalizacji mówiące o tym, że obszar rewitalizacji nie może zajmować więcej niż 20% powierzchni gminy w pierwszej kolejności za obszar rewitalizacji należy uznać jednostki strukturalne, dla których liczba przekroczeń jest równa 5. Następnie jednostki, dla których liczba przekroczeń jest równa 4, itd. Stosując się do tej zasady za obszar rewitalizacji należy w pierwszej kolejności uznać niżej wymienione jednostki strukturalne, gdzie liczba wskaźników przekraczających średnią wartość dla miasta wyniosła 4 z 5 możliwych:

1. Bydgoskie Przedmieście,
2. Podgórz.

Pozostałe cztery jednostki, których liczba wskaźników przekraczających średnie wartości dla miasta była równa 3, zrankingowano zgodnie z zapisem *Zasad*: „w przypadku równej liczby wskaźników w zakresie których sytuacja jest mniej korzystna od średniej dla gminy, o kwalifikacji decyduje suma różnic (jako procent średniej wartości wskaźnika dla gminy) pomiędzy wartościami wykazywanymi, a wartościami średnimi dla gminy w zakresie wskaźników mniej korzystnych od wartości średnich w porównywanych jednostkach strukturalnych”.

Tabela 13. Ranking sumy różnic jednostek tworzących obszar zdegradowany

Lp.	Jednostka strukturalna	Suma różnic
1	Stare Miasto	22,39
2	Grębocin nad Strugą	10,82
3	Rudak	3,06
4	Jakubskie Przedmieście	2,00

W odniesieniu do zapisów *Zasad* zaleca się wybór obszaru rewitalizacji mniejszego niż wskazane progi 20% powierzchni gminy i 30% liczby ludności gminy, jeżeli takie są potrzeby, możliwości i polityka gminy. Zaleca się priorytetyzację i koncentrację działań dla zwiększenia ich efektywności.

Biorąc pod uwagę wyniki przeprowadzonej diagnozy wskaźnikowej oraz zalecenia obowiązujących dokumentów programowych proponuje się aby **obszar rewitalizacji** objął następujące jednostki strukturalne:

1. **Bydgoskie Przedmieście,**
2. **Podgórz,**
3. **Stare Miasto.**

Tak wytypowany obszar zajmuje **15,2%** powierzchni gminy oraz jest zamieszkały przez **21,9%** mieszkańców gminy.

Proponowany obszar rewitalizacji można podzielić na trzy podobszary zgodnie z podziałem miasta na jednostki strukturalne. Dalsze badanie wytypowanych podobszarów pokazało, że przyjmują one niekorzystne wartości również w przypadku innych zjawisk. Z tego powodu poniżej przedstawiono analizę innych problemów występujących na wytypowanym obszarze. Przedmiotowe badanie danych zastanych potwierdza wyniki zaprezentowanej diagnozy wskaźnikowej dodatkowo pokazując, że wytypowany obszar rzeczywiście na tle gminy przedstawia się jako obszar koncentracji negatywnych zjawisk, zarówno w sferze społecznej, jak i innych sferach. Jednak niektóre aspekty są korzystniejsze i można je wykorzystać jako zaczyn przyszłych zmian oraz sygnał, że są możliwości polepszenia się sytuacji wymienionych jednostek.

Bydgoskie Przedmieście

Bydgoskie Przedmieście to jednostka, w której występuje kilka problemów o charakterze społecznym. Jednym z większych problemów jest struktura zatrudnienia osób w wieku produkcyjnym. Niemal 6% mieszkańców to osoby bezrobotne. Szczególnie niekorzystne jest, że ponad połowa tych osób to osoby pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy, co wskazuje na problem długotrwałego bezrobocia wśród osób pozostających bez pracy. Bardzo wysoki jest też udział osób młodych w ogóle bezrobotnych – co 8 z bezrobotnych mieszkańców jednostki to osoba poniżej 25 roku życia. Problem bezrobocia dotyczy zarówno kobiet, jak i mężczyzn – w stopniu porównywalnym do całego miasta. Bezrobociu towarzyszą inne problemy społeczne. Aż 7,74% osób w gospodarstwach domowych (a więc co dwunasty mieszkaniec dzielnicy) korzysta ze środowiskowej pomocy społecznej. Ma to konsekwencje w postaci relatywnie wysokiego udziału osób objętych

wyrokami eksmisyjnymi w ogóle ludności dzielnicy (w samym 2015 roku wydano 33 wyroki eksmisyjne, ale łącznie w rejestrze pozostających do realizacji orzeczeń sądu jest 401 i obejmują one ponad 1200 mieszkańców) oraz podwyższonego ryzyka wypadania młodzieży z systemu edukacyjnego. Obecnie udział dzieci w wieku 16-18 lat w takiej sytuacji jest niemal dwukrotnie wyższy niż średnia dla miasta, a ok. 2% uczniów nie otrzymało promocji w roku szkolnym 2014/2015.

Wskaźnik przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców jest tylko nieznacznie wyższy niż poziom przestępczości mierzony dla całego miasta. W tej jednostce doszło do 485 wykroczeń i przestępstw w 2015 roku, co stanowi 1/7 wszystkich tego typu czynów w mieście (3 455). Występuje problem przemocy w rodzinie, w latach 2012-2015 założono 77 Niebieskich Kart dla rodzin z Bydgoskiego Przedmieścia (ogólna liczba Niebieskich Kart założonych dla rodzin w tym okresie to 644).

Struktura demograficzna oraz struktura rynku pracy jednostki są niekorzystne i nie są one równoważone przez rozwój gospodarczy jednostki – wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 osób w wieku produkcyjnym jest niekorzystny i wynosi 0,30 w porównaniu ze wskaźnikiem dla miasta 0,37. Na koniec 2015 roku zarejestrowano 1 808 firm działających na terenie badanej jednostki urbanistycznej.

Na Bydgoskim Przedmieściu relatywnie niewielki jest udział przestrzeni zdegradowanej w powierzchni ogólnej obszaru (5,2%). Obszar zdegradowany to 24,2 ha z 467,9 ha. Mimo obecności Parku Miejskiego w strukturze jednostki, udział terenów zielonych w powierzchni ogółem jest niekorzystny. Do potencjałów jednostki można zaliczyć wysoki udział obiektów zabytkowych, zarówno wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków (511), jak i do rejestru zabytków (32).

Podgórz

Wśród najważniejszych problemów społecznych występujących w jednostce Podgórz należy wymieć wysoki udział osób bezrobotnych w ogóle ludności w wieku produkcyjnym, w tym bardzo wysoki poziom bezrobocia wśród kobiet oraz osób młodych. Ponad połowa z bezrobotnych osób to osoby trwale bezrobotne. Ma to konsekwencje w postaci wysokiego udziału wśród mieszkańców osób objętych wyrokami eksmisyjnymi (trzykrotnie więcej niż wynosi średnia dla miasta - w 2015 roku wydano 21 wyroków eksmisyjnych, ale łącznie są 133 orzeczenia sądu w rejestrze wyroków pozostających i obejmują one 410 mieszkańców), a także skali zależności od pomocy społecznej.

Rzadziej niż w pozostałych częściach miasta występuje tu problem wypadania młodzieży z systemu edukacyjnego. Mimo to jednostka niekorzystnie wypada na tle miasta, jeśli chodzi o inne wskaźniki edukacyjne (1,1% uczniów nie otrzymało promocji do następnej klasy – średnio w mieście było to 0,81%).

Jednocześnie jednak, jednostkę cechuje korzystniejsza niż w innych częściach miasta struktura demograficzna (udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców wynosi 13,68%). Być może, w połączeniu z korzystnymi warunkami przestrzennymi, ma to znaczenie dla potencjału gospodarczego. Wskaźnik przedsiębiorczości mierzony jako liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze jest korzystniejsza niż średni wynik w mieście (i wynosi 0,43).

Znaczny obszar jednostki stanowią tereny użytkowane przez wojsko, co w rezultacie powoduje zablokowanie wykorzystania ich jako terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową. Z tego powodu również wysoki jest udział przestrzeni zdegradowanej w ogólnej powierzchni dzielnicy i relatywnie niski udział terenów zielonych w powierzchni ogólnej danego obszaru, obejmujących łącznie 30% jednostki (w tym część to tereny wojskowe, niedostępne dla mieszkańców).

W jednostce zlokalizowane są 264 obiekty wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków. Są one przedmiotem dużej uwagi ze strony lokalnego stowarzyszenia (Stowarzyszenie „Nasz Podgórz”) i szkolnych kół historycznych, które podejmują starania o to, by wartość architektoniczna dzielnicy była rozpoznawalna zarówno wśród mieszkańców, jak i wśród pozostałych mieszkańców miasta i turystów.

Stare Miasto

Do najważniejszych problemów społecznych jednostki należy bardzo wysoki poziom bezrobocia – co dziesiąty mieszkaniec w wieku produkcyjnym jest zarejestrowany jako bezrobotny. Ponad połowę tych osób cechuje bezrobocie trwałe (choć bezrobocie to nie dotyczy młodzieży i kobiet w większym stopniu niż w mieście), co jest pochodną składu społecznego tej jednostki. Skutkuje to przede wszystkim bardzo wysokim udziałem osób objętych wyrokami eksmisyjnymi (łącznie 202 orzeczenia zarejestrowane do realizacji, wyroki obejmują 555 osób) oraz niekorzystnymi zjawiskami wewnątrz zamieszkujących tu rodzin. Udział dzieci wypadających z systemu edukacji jest niemal dwukrotnie wyższy niż średnia dla miasta, niekorzystny jest też wskaźnik osiągnięć szkolnych (mierzonych liczbą uczniów, którzy nie otrzymali promocji do kolejnej klasy). Na Starym Mieście również jest

nieco wyższy poziom występowania zjawiska przemocy domowej mierzony za pomocą liczby wydanych Niebieskich Kart (średnia dla miasta – 0,33%, wynik Starego Miasta – 0,38%). Centralne położenie jednostki w mieście i skoncentrowanie funkcji kulturalnych miasta (tu odbywa się większość masowych imprez w mieście i skupia życie nocne miasta) sprzyja podwyższeniu wskaźnika przestępczości – rocznie odnotowywanych jest niemal 600 wykroczeń lub przestępstw.

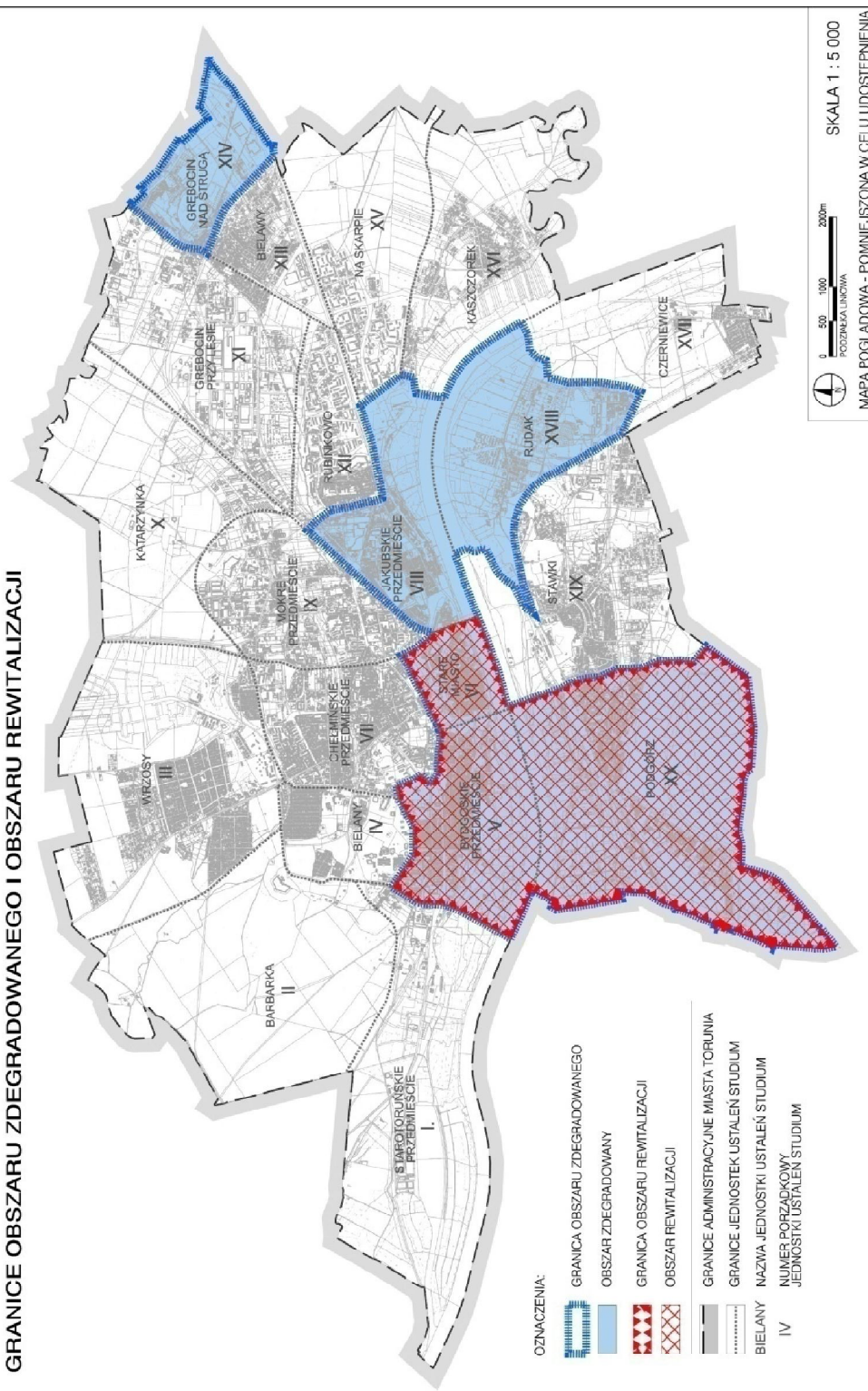
Z drugiej strony, skupienie ważnych funkcji miasta, sprzyja wysokiemu poziomowi działalności gospodarczej – prowadzonych jest tu trzy razy więcej firm niż przeciętnie w mieście, na terenie dzielnicy zarejestrowano 1 137 firm (przypadających na 4348 osób w wieku produkcyjnym).

Według diagnozy Miejskiej Pracowni Urbanistycznej relatywnie niski (3,7%) jest udział przestrzeni zdegradowanej w ogólnej powierzchni obszaru. Cechuje go jednak bardzo niski udział terenów zielonych – pierwotna otulina zieleni wokół Starego Miasta była przez lata stopniowo ograniczana. Ze względu na wysoką wartość architektoniczną i kulturową tej części miasta, jednym z priorytetów było odciążenie dzielnicy od ruchu kołowego na rzecz ruchu pieszego, rowerowego i rozwoju transportu publicznego oraz rozwiązań parkingowych.

Stare Miasto to obszar największego nagromadzenia zabytków w mieście – niemal połowa budynków dzielnicy wpisana jest do Gminnej Ewidencji Zabytków (46,62%), a 248 budynków to obiekty zabytkowe wpisane indywidualnie do rejestru zabytków (to 2/3 wszystkich budynków tej klasy w mieście). Większość budynków pełni funkcje mieszkalne. Obserwowana jest dekapitalizacja budynków – w złym stanie technicznym jest ponad 200 budynków, w tym 16 (z 35 w mieście) objętych nakazem rozbiórki, opróżnienia lub zabezpieczenia ze względu na stan techniczny.

Załącznik do uchwały Nr
Rady Miasta Torunia z dnia

GRANICE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI

Rysunek 13. Granice obszaru rewitalizacji (opracowanie MPU)

8 Spis rysunków, tabel, wykresów

8.1 Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie na mapie Polski, Rysunek 2. Położenie na mapie województwa	8
Rysunek 3. Mapa Torunia w skali 1:80000	9
Rysunek 4. Sieć wodociągowa i ujęcia wody (opracowanie MPU).....	25
Rysunek 5. Kanalizacja sanitarna (opracowanie MPU)	26
Rysunek 6. Kanalizacja deszczowa (opracowanie MPU)	26
Rysunek 7. System gazowniczy	27
Rysunek 8. System ciepłowniczy	29
Rysunek 9. System elektroenergetyczny	30
Rysunek 10. Krajobraz miasta (opracowanie MPU).....	33
Rysunek 11. Podział miasta na jednostki urbanistyczne (opracowanie MPU).....	41
Rysunek 12. Granica obszaru zdegradowanego (opracowanie MPU)	76
Rysunek 13. Granice obszaru rewitalizacji (opracowanie MPU)	82

8.2 Spis tabel

Tabela 1. Ludność miasta Torunia według wieku (stan na 31.12).....	11
Tabela 2. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Toruniu (stan na 31.12).....	13
Tabela 3. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (stan na 31.12).....	13
Tabela 4. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na terenie miasta Torunia (stan na 31.12).....	16
Tabela 5. Długość i udział dróg na terenie Torunia (stan na 31.12.2015 r.)	31
Tabela 6. Zestawienie jednostek urbanistycznych	40
Tabela 7. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	66
Tabela 8. Udział kobiet bezrobotnych w ogólnej liczbie osób bezrobotnych na danym obszarze	67

Tabela 9. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze.....	69
Tabela 10. Udział osób objętych wyrokami eksmisyjnymi w ludności ogółem na danym obszarze	70
Tabela 11. Liczba budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów danego obszaru	72
Tabela 12. Zestawienie jednostek strukturalnych z sumą przekroczonych średnich wartości dla miasta	74
Tabela 13. Ranking sumy różnic jednostek tworzących obszar zdegradowany	77

8.3 Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności miasta Torunia w latach 2005-2015	10
Wykres 2. Struktura demograficzna Torunia na tle województwa i kraju (stan na 31.12.2015 r.).....	12
Wykres 3. Bilans bezrobotnych w roku 2015 (opracowanie PUP).....	14
Wykres 4. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	67
Wykres 5. Udział kobiet bezrobotnych w ogólnej liczbie osób bezrobotnych na danym obszarze	68
Wykres 6. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności na danym obszarze	70
Wykres 7. Udział osób objętych wyrokami eksmisyjnymi w ludności ogółem na danym obszarze	71
Wykres 8. Liczba budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów danego obszaru	73